

CRNA GORA
Ministarstvo za ljudska i manjinska prava

IZVJEŠTAJ
MINISTARSTVA ZA LJUDSKA I MANJINSKA PRAVA
O RADU I STANJU U UPRAVNIM OBLASTIMA
S IZVJEŠTAJEM
CENTRA ZA OČUVANJE I RAZVOJ KULTURE MANJINA CRNE GORE
ZA 2019. GODINU

Podgorica, mart 2020. godine

SADRŽAJ

REZIME	3
1. UVOD	6
2. Nadležnosti i organizacija rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava	7
3. Program rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu	10
4. Realizacija aktivnosti iz Programa rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2019. godinu	12
5. Izvještaj o radu organizacionih jedinica	14
5.1 Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda	14
5.2 Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	23
5.3 Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama	27
5.4 Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti	32
5.5 Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana	41
5.6 Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova	50
5.7 Kabinet ministra	54
5.8 Služba za opšte poslove	57
5.9 Služba za finansijske poslove	58
6. Izvještaj o realizovanim aktivnostima Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (CEKUM) u 2019. godini	60

REZIME

Izveštaj o radu Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2019. godinu pripremljen je u skladu sa članom 65 Zakona o državnoj upravi¹, Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave², Programom rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu kao i drugim obavezujućim aktima i javnim politikama.

Izveštaj sadrži prikaz realizacije Programa i zaključaka Vlade Crne Gore iz 2019. godine, izvršavanja zakona i drugih propisa, preduzetih mjera i njihovih rezultata u oblastima za koje je osnovano Ministarstvo.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u skladu sa Programom rada Vlade za 2019. godinu imalo devet obaveza, od kojih osam u tematskom i jedna u normativnom dijelu. Svih planiranih devet obaveza je ispunjeno, što čini 100% (9R) i to:

- 1) Izveštaj Ministarstva o radu i stanju u upravnim oblastima za 2019. godinu;
- 2) Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2023;
- 3) Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godina, za 2019. i 2020. godinu, s Izveštajem o realizaciji Akcionog plana za 2017. i 2018. godinu;
- 4) Završni izveštaj o sprovođenju Strategije unapređenja kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018;
- 5) Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2018. godinu;
- 6) Program za sprovođenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2017-2021, za 2019. i 2020. godinu, s Izveštajem o realizaciji Programa za 2018. godinu;
- 7) Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. za 2019. godinu s Izveštajem o realizaciji Akcionog plana za 2018. godinu;
- 8) Strategija manjinske politike 2019-2023;
- 9) Predlog Zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica.

¹ „Sl.list RCG“, broj 38/03 i „Sl.list CG“, br. 22/2008, 42/2011, 54/2016 i 13/2018.

² Uredba o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Službeni list Crne Gore", br. 087/18 od 31.12.2018, 002/19 od 11.01.2019, 038/19 od 05.07.2019)

Programom rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava definisano je ukupno 105 obaveza i to: 104 u tematskom i 1 obavezu u normativnom dijelu, od kojih je 9 obaveza definisano Programom rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu. Brojčani pregled aktivnosti po pojedinim organizacionim jedinicama Ministarstva je:

1. Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda (19)
2. Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica (12)
3. Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama (9)
4. Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti (12)
5. Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana (26)
6. Odeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova (8)
7. Kabinet ministra (4)
8. Služba za opšte poslove (2)
9. Služba za finansijske poslove (4)
10. Zajedničke aktivnosti (9).

Sve zajedničke aktivnosti (ukupno 9) iz Programa rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2019. godine su realizovane, a odnose se na: izradu Programa rada Ministarstva za 2020. godinu, izradu Izvještaja Ministarstva za ljudska i manjinska prava o radu i stanju u upravnim oblastima za 2018. godinu, međunarodnu saradnju, učešće u radu interresorskih timova i pretpristupnim pregovorima za ualazak u EU, organizaciju okruglih stolova i debata, davanje mišljenja, sugestija i predloga na nacрте i predloge zakona, programa i strategija na zahtjev drugih organa državne uprave, sprovođenje zaključaka Vlade Crne Gore i dostavljanje informacija u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama.

Programom rada Ministarstva za 2019. planirano je ukupno 105 obaveza od kojih je 97 realizovano što čini 92,38%, dok je 5 obaveza, odnosno 4,76% djelimično realizovano i 3 obaveze odnosno 2,86% nerealizovano zbog nedostatka finansijskih sredstava ili je odložena primjena.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je realizovalo i realizuje u kontinuitetu aktivnosti na ispunjavanju mjera iz PPCG, AP 19 i AP 23.

Tokom 2019. godine, u skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama, Ministarstvu za ljudska i manjinska prava podnijeto je 26 zahtjeva. Na sve zahtjeve su blagovremeno dostavljeni odgovori podnosiocima.

Službenici Ministarstva su pohađali redovne obuke organizovane od strane domaćih i međunarodnih institucija i organizacija, kao i one u okviru projekata podrške realizovanih za potrebe Ministarstva.

Na dan 31. 12. 2019. godine pomenute poslove obavljao je ministar i 29 službenika i namještenika.

Shodno Zakonu o nevladinim organizacijama³, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2019. godine opredijelilo je ukupno 1.513.827,75 eura za finansiranje projekata/programa NVO i to za sledećih pet oblasti:

- 1) Zaštita od diskriminacije lica sa invaliditetom;
- 2) Zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava – zaštita i unaprijeđenje prava LGBT osoba;
- 3) Rodna ravnopravnost;
- 4) Razvoj i unaprijeđenje prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
- 5) Zaštita i promovisanje ljudskih prava Roma i Egipćana.

Ovaj Izveštaj sadrži i brojne aktivnosti realizovane u izvještajnom periodu od strane Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore.

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (u daljem tekstu: CEKUM) je tokom 2019. godine kroz svoje programe intezivno nastavio da njeguje multikulturalizam, promoviše i razvija kulturno stvaralaštvo manjinskih naroda na njihovom maternjem jeziku i na taj način ukazao na osobenosti kulturne tradicije.

CEKUM je realizovao brojne muzičke, likovne, filmske i književne programe ističući kao tradicionalne vrijednosti kulture manjinskih naroda i pokazao je da savremeno stvaralaštvo obiluje talentima kojima je CEKUM pružio priliku da se pokažu crnogorskoj, a i javnosti u okruženju. S obzirom da programi CEKUM-a promovišu suživot i multikulturalizam, može se reći da je CEKUM realizacijom svojim programa uspio da izgradi svijest o značaju naslijeđenog kulturnog blaga i njegove uloge u savremenim dešavanjima. S druge strane, realizujući svoje programe CEKUM uvijek i prije svega, nastoji da zaštiti ljudska prava svakog pojedinca, prevashodno pravo na kulturni identitet, na učešće u kulturnom životu, pravo na kulturno naslijeđe i druga.

³ ("Službeni list Crne Gore", br. 039/11 od 04.08.2011, 037/17 od 14.06.2017)

1. UVOD

Izveštaj o radu Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2019. godinu pripremljen je u skladu sa Zakonom o državnoj upravi, Uredbom o organizaciji i načinu rada državne uprave, Programom rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu, kao i drugim obavezujućim aktima i javnim politikama.

Izveštaj sadrži prikaz realizacije Programa i zaključaka Vlade Crne Gore iz 2019. godine, izvršavanja zakona i drugih propisa, preduzetih mjera i njihovih rezultata u oblastima za koje je osnovano Ministarstvo: unapređenje i zaštita ljudskih prava i sloboda; unapređenje i zaštita prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica; odnosa sa vjerskim zajednicama; rodne ravnopravnosti; unapređenje i zaštita prava Roma i Egipćana; evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova, kao i kao i administrativnog jačanja Ministarstva, koje se pored angažovanja kadra ogleda i u pripremi i usvajanju procedura za adekvatno funkcionisanje resora, odnosno ispunjavanje funkcija i mandata Ministarstva.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u skladu sa Programom rada Vlade za 2019. godinu ispunilo **svih devet obaveza**, iz Programa rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2019. godinu ispunjeno je **97** od 105 planiranih obaveza.

Visok nivo realizacije aktivnosti ukazuje na posvećenost i dobru organizaciju rada na osnovu koje su postignuti mjerljivi rezultati u svim oblastima djelovanja, odnosno sektorima Ministarstva, uz potrebu daljeg jačanja kapaciteta institucije.

2. Nadležnosti i organizacija rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava

Djelokrug rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava utvrđen je članom 18 Uredbe o organizaciji i načinu rada državne uprave⁴.

Shodno tome, Ministarstvo vrši poslove uprave koji se odnose na: zaštitu ljudskih prava i sloboda, ako ta zaštita nije u nadležnosti drugih ministarstava; zaštitu od diskriminacije; praćenje ostvarivanja i zaštitu prava pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u dijelu nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta; unapređivanje međusobnih odnosa pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica; unapređenje međuetničke tolerancije u Crnoj Gori, kao i uspostavljanje i održavanje nesmetanih kontakata pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica sa građanima i udruženjima van Crne Gore sa kojima imaju zajedničko nacionalno i etničko porijeklo, kulturno-istorijsko nasljeđe, kao i vjerska ubjeđenja; odnose države sa vjerskim zajednicama u Crnoj Gori; rodnu ravnopravnost; unapređenje položaja Roma, Aškalija i Egipćana i njihovu integraciju u sve tokove društvenog života; pripremu predloga propisa koji se odnose na zaštitu ljudskih prava i sloboda, zaštitu od diskriminacije, zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih organizacija; kao i druge poslove koji su mu određeni u nadležnost.

Strukturu Ministarstva za ljudska i manjinska prava, prema važećem Pravilniku o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, na koji je Vlada Crne Gore dala saglasnost 27. decembra, 2018. godine a stupio na snagu 29. januara, 2019. godine, čini devet organizacionih jedinica, od čega: tri direktorata, tri odjeljenja, kabinet i dvije službe.

Unutrašnje organizacione jedinice Ministarstva su:

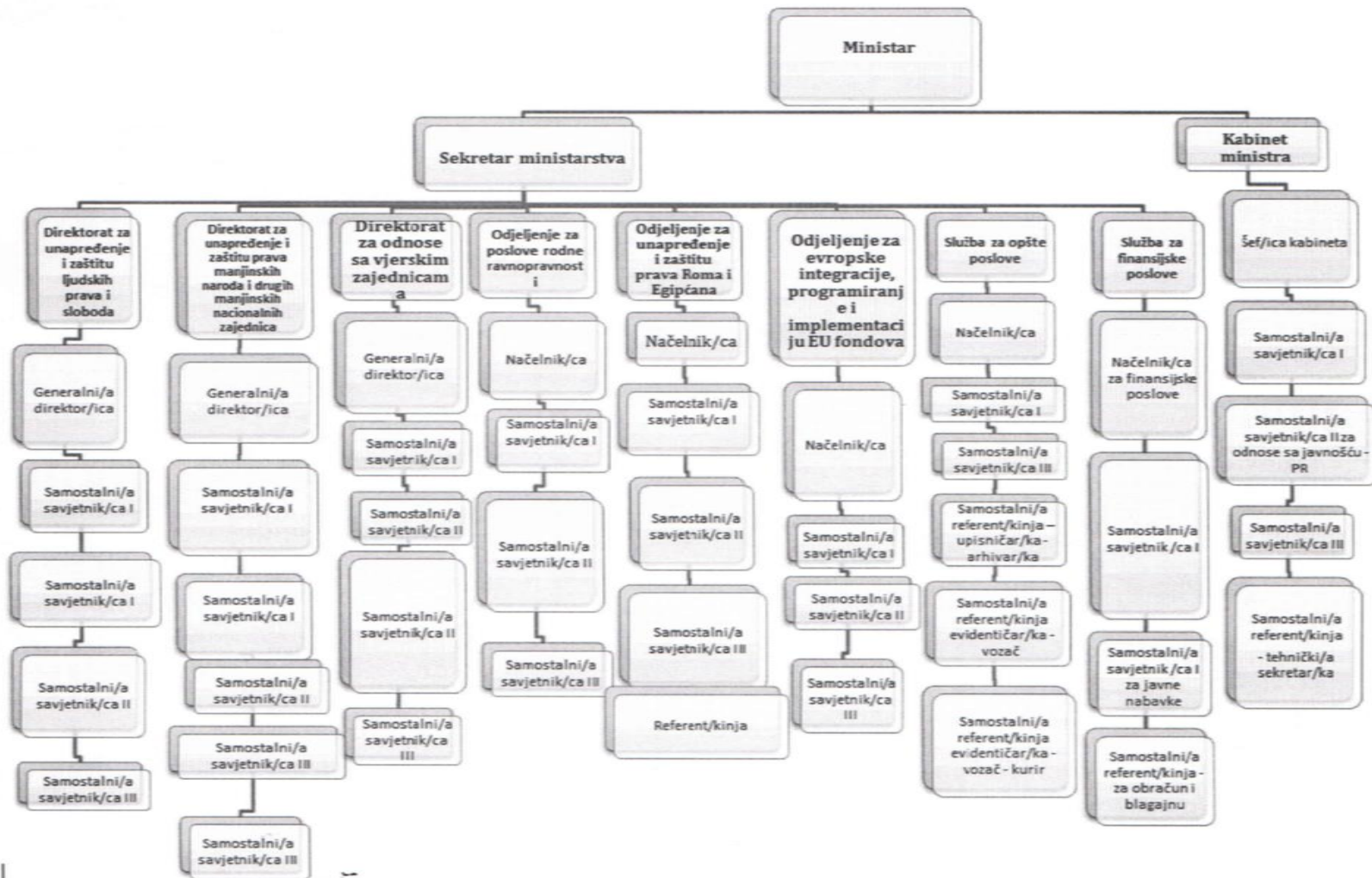
1. Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda;
2. Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica;
3. Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama;
4. Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti;
5. Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana;
6. Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova;
7. Kabinet ministra;
8. Služba za opšte poslove;
9. Služba za finansijske poslove.

⁴ Uredba o organizaciji i načinu rada državne uprave ("Službeni list Crne Gore", br. 087/18 od 31.12.2018, 002/19 od 11.01.2019, 038/19 od 05.07.2019)

Tokom 2019. godine donijet je Kadrovski plan za tekuću godinu. Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji⁵ na koji je Vlada Crne Gore dala saglasnost 27. decembra 2018. godine, a koji je stupio na snagu 29. januara 2019. godine, predviđeno je da poslove iz djelokruga rada Ministarstva obavlja ukupno 46 izvršilaca.

Na dan 31. 12. 2019. godine pomenute poslove obavljao je ministar i 29 službenika i namještenika.

⁵ Broj pod kojim je zaveden kod ovog organa 01-023-1053/18-10 od 21.01.2019. godine

3. Program rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u skladu sa Programom rada Vlade imalo je devet obaveza, od kojih osam u tematskom (T) i jednu u normativnom (N) dijelu. Sve obaveze su ispunjene. Imajući u vidu prethodno navedeno može se zaključiti da je Ministarstvo obaveze iz Programa rada Vlade za 2019. godinu ispunilo u procentu od 100% (9R).

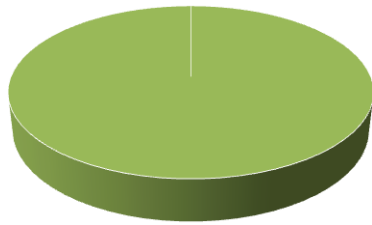
U nastavku je pregled realizacije obaveza:

Ukupno: 9 Realizovano: 9 Nerealizovano: 0 Procenat izvršenja: 100 %					
Tip	Sjednica	Kvartal	RB	Naziv teme u Programu rada Vlade	
N	146	05.12.2019.	2	10	Predlog Zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica
T	113	14.03.2019.	1	34	Izveštaj Ministarstva o radu i stanju u upravnim oblastima za 2019. godinu
T	115	28.03.2019.	1	29	Program za sprovođenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2017-2021, za 2019. i 2020. godinu, s Izveštajem o realizaciji Programa za 2018. godinu
T	115	28.03.2019.	1	31	Izveštaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2018. godinu
T	116	04.04.2019.	1	32	Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. za 2019. godinu s Izveštajem o realizaciji Akcionog plana za 2018. godinu
T	128	04.07.2019.	1	27	Strategija manjinske politike 2019-2023
T	114	21.03.2019.	1	28	Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2023
T	115	28.03.2019.	1	30	Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godina, za 2019. i 2020. godinu, s Izveštajem o realizaciji Akcionog plana za 2017. i 2018. godinu
T	115	28.03.2019.	1	33	Završni izvještaj o sprovođenju Strategije unapređenja kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018

* Dvije obaveze van Programa rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu:

- Vlada Crne Gore je maja 2019. godine usvojila Nacionalni Izvještaj o implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju (Bpfa) i Agende za održivi razvoj 2030 (Agenda 2030) i isti uputila Komisiji za status žena na razmatranje i usvajanje u susret obilježavanju 25-godišnjice Četvrte svjetske konferencije o ženama i usvajanja Pekinške deklaracije i platforme za akciju (1995).
- Vlada Crne Gore je usvojila Izvještaj Crne Gore o sprovođenju hitnih preporuka CEDAW Komiteta o implementaciji Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, u junu 2019. godine, koji je procesuiran nadležnim institucijama na postupanje.

Realizacija mjera iz Programa rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu

■ Nerealizovano ■ Realizovano

4. Realizacija aktivnosti iz Programa rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2019. godinu

Ministarstvo je u Programu rada rada Ministarstva za 2019. godinu imalo ukupno 105 obaveza, odnosno 1 obavezu u normativnom dijelu i 104 u tematskom dijelu Programa.

U skladu sa Programom rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu, Ministarstvo je pripremilo:

- 1) Predlog Zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica.

Ostalih osam obaveza iz Programa rada Vlade Crne Gore, a koje se nalaze u okviru tematskog dijela Programa rada Ministarstva za 2019. godinu i odnose na izvještaj o radu i donošenje strateških dokumenata, su izvršene, i to:

- 1) Izvještaj Ministarstva o radu i stanju u upravnim oblastima za 2019. godinu;
- 2) Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2019-2023;
- 3) Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godina, za 2019. i 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2017. i 2018. godinu;
- 4) Završni izvještaj o sprovođenju Strategije unapređenja kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018;
- 5) Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2018. godinu;
- 6) Program za sprovođenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2017-2021, za 2019. i 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Programa za 2018. godinu;
- 7) Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020. za 2019. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2018. godinu;
- 8) Strategija manjinske politike 2019-2023;

Programom rada Ministarstva za 2019. planirano je ukupno 105 obaveza od kojih je 97 realizovano što čini 92,38%, dok je 5 obaveza, odnosno 4,76% djelimično realizovano i 3 obaveze odnosno 2,86% nerealizovano zbog nedostatka finansijskih sredstava ili je odložena primjena.

Na osnovu rečenog, može se zaključiti da je Ministarstvo u velikom broju realizovalo obaveze predviđene Programom rada Ministarstva za 2019. godinu, kao i učestvovalo, u saradnji sa drugim ministarstvima, u toku izvještajnog perioda, u domenu svoje nadležnosti u pripremi više akata, odnosno u realizaciji brojnih aktivnosti.

5. Izvještaj o radu organizacionih jedinica

5.1 Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda

Tematski dio

1. Strategija za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. sa Akcionim planom za sprovođenje ove Strategije za 2019.

Vlada Crne Gore je u martu 2019. godine donijela drugu Strategiju za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. sa Akcionim planom za 2019. godinu. Nova Strategija se temelji na rezultatima istraživanja o diskriminaciji LGBTI osoba u Crnoj Gori, evaluaciji prethodne Strategije koja je urađena uz podršku Savjeta Evrope, te izvještajima i preporukama brojnih međunarodnih tijela, kojima su sugerisana unapređenja u politici zaštite LGBTI osoba, posebno sa aspekta primjene zakona na zaštiti njihovih prava i sloboda, kao i sa aspekta njihove bolje inkluzije u različitim sferama društvenog života. Strategija je nastala kao rezultat aktivnih konsultacija nadležnih institucija i nevladinih organizacija.

Novom LGBTI Strategijom su definisani specifični i mjerljivi ciljevi koje treba postići u narednom periodu, jasne i precizne mjere za implementaciju ovih ciljeva, definisani su indikatori uspjeha, osmišljen plan monitoringa i evaluacije njene primjene, navedene su odgovorne institucije za realizaciju svih mjera, a takođe su identifikovana i partnerstva sa nevladinim organizacijama na realizaciji ovih mjera.

Početak avgusta je formiran Nacionalni tim za koordinaciju praćenja LGBTI Strategije za period 2019-2023, sa jasno definisanim mandatom i zadacima. U Nacionalnom timu se nalaze predstavnici institucija odgovornih za implementaciju mjera Strategije i predstavnici NVO koje se bave pitanjima zaštite i unapređenja ljudskih prava i sloboda LGBTI osoba u Crnoj Gori.

2. Završni izvještaj o sprovođenju Strategije unapređenja kvaliteta života LGBT osoba u Crnoj Gori 2013-2018

Vlada Crne Gore je u martu 2019. godine usvojila izvještaj o sprovođenju **Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBT osoba 2013-2018.** koja je predstavljala sistemski odgovor Vlade na izazove koji objektivno postoje kada je u pitanju ostvarivanje prava pripadnika LGBT zajednice. Strategija se, u cjelini, implementirala kroz **multi-sektorski pristup**, odnosno, kroz donošenje godišnjih nacionalnih akcionih planova koji su sadržali konkretne mjere, u različitim sektorima, (normativni okvir, bezbjednost, obrazovanje, zdravstvo, socijalno staranje, kultura, turizam, međunarodna saradnja, itd), čijom izradom je koordiniralo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

Efekti implementacije Strategije reflektuju se u rezultatima istraživanja koje je realizovano posredstvom Programske kancelarije Savjeta Evrope u Crnoj Gori, pod nazivom „**Oblici**,

obraci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori - trendovi i analiza⁶, a koje je realizovano u 2018. godini.

Istraživanje konstatuje pozitivan trend u sferi unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori, posmatrano kroz smanjenje percepcije njihove diskriminacije u pojedinim segmentima društvenog života i to posebno u oblasti obrazovanja (sa 24% na 19%); u oblasti zdravstvene zaštite (sa 17,1% na 14,4%); u oblasti javnih službi i usluga (sa 19% na 13,7%); u oblasti zapošljavanja i radnog okruženja (sa 38,5% na 36,7%).

Pregled postignutog uspjeha u implementaciji Strategije je obuhvatio sledeće tematske oblasti: **Ljudska prava LGBTI osoba; Seksualna orijentacija i rodni identitet u obrazovanju; Kulturne promjene, bezbjednost i društveno prihvatanje LGBTI osoba; Sprovođenje zakona; Zdravstvena zaštita; Mediji; Sport; Ekonomski rast i LGBTI turizam i Međunarodna LGBTI politika.**

Za sve navedene oblasti data je **Tabela realizovanosti aktivnosti iz akcionih planova, po godinama**, koja pokazuje visok stepen realizacije, uglavnom preko 80% .

3. Akcioni plan za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023, za 2020. godinu s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana u 2019. godini

U koordinaciji sa nadležnim državnim institucijama i u saradnji sa organizacijama civilnog društva Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je sprovelo proces izrade Akcionog plana za sprovođenje Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023. za 2020. godinu kojim su, polazeći od programskih mjera predmetne Strategije, definisane konkretne aktivnosti koje će se realizovati tokom 2020. godine u cilju unapređenja poštovanja i ostvarivanja ljudskih prava i sloboda LGBTI osoba.

Dodatno, na bazi informacija nadležnih institucija, nosilaca aktivnosti u Akcionom planu za sprovođenje Strategije u 2019. godini, pripremljen je Nacrt izvještaja o realizaciji Akcionog plana za 2019. godinu Strategije za unapređenje kvaliteta života LGBTI osoba u Crnoj Gori 2019-2023, koji će se uputiti Vladi Crne Gore na usvajanje do kraja I kvartala o.g.

4. Potpisati Memorandum o o razumijevanju i saradnji sa lokalnim vlastima u vezi unapređenja položaja i zaštite prava LGBTI populacije na lokalnom nivou

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u 2019. godini potpisalo dva Memoranduma o razumijevanju i saradnji sa lokalnim vlastima u vezi unapređenja položaja i zaštite prava LGBTI populacije na lokalnom nivou, i to sa opštinom Pljevlja i opštinom Petnjica. Do sada je potpisan Memorandum sa 21 crnogorskom opštinom (od 24).

⁶http://www.cedem.me/images/jDownloads_new/IZVJESTAJ_DISKRIMINACIJA_2018.pdf , U istraživanju je korišten anketni metod, kojim je mjerena percepcija diskriminacije građana i to na kvantitativan način. Primjenom ovog metodološkog pristupa (korištenje skala sa identičnim metrijskim karakteristikama) u istraživanju je omogućeno poređenje stepena diskriminacije po oblastima i po definisanim kriterijumima.

5. Informacija o realizaciji aktivnosti proisteklih iz potpisanih Memoranduma o razumijevanju i saradnji sa lokalnim vlastima u vezi unapređenja položaja i zaštite prava LGBTI populacije na lokalnom nivou

Opštinama s kojim su potpisani Memorandumi upućeni su upitnici u vezi sa realizacijom aktivnosti i obaveza na unapređenju položaja i zaštite prava LGBTI osoba, a shodno ciljevima i obavezama koje proističu iz potpisanih Memoranduma o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije, rodnog identiteta i/ili interseksualnih karakteristika i promociji tolerancije prema LGBTI osobama. Na osnovu dostavljenih odgovora na upitnike, Ministarstvo je sačinilo Izvještaj o realizovanim aktivnostima na unapređenju i zaštiti ljudskih prava i sloboda LGBTI osoba na lokalnom nivou, a na osnovu analize upitnika i drugih metoda praćenja stanja u lokalnim samoupravama u vezi sa poštovanjem memoranduma.

6. Analiza primjene Zakona o zabrani diskriminacije sa aspekta zaštite LGBTI osoba od diskriminacije

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, uz finansijsku i ekspertsku podršku Savjeta Evrope kroz „Horizontal fascility“ program započelo, u IV kvartalu 2019. godine, izradu Analize primjene Zakona o zabrani diskriminacije i Krivičnog zakona sa aspekta zaštite LGBTI osoba od diskriminacije, te, govora mržnje i zločina iz mržnje, koja će obuhvatiti period od 2013-2019. godine. Analiza će sadržati preporuke i smjernice za bolju i efikasniju implementaciju zakona a konačni cilj je efikasna borba protiv zločina iz mržnje i govora mržnje prema ovoj ranjivoj društvenoj grupi. Za pomenutu analizu angažovani su međunarodni i domaći ekspert sa visokim referencama što nas dodatno ohrabruje da ćemo dobiti kvalitetnu analizu koja će pokazati sve poteškoće i eventualne propuste u praksi.

7. Uspostavljanje nacionalne fokal point mreže predstavnika lokalnih samouprava za promociju ljudskih prava LGBTI osoba

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa NVO sektorom, započelo je, u IV kvartalu 2019. godine proces uspostavljanja nacionalne fokal point mreže predstavnika lokalnih samouprava za promociju ljudskih prava LGBTI osoba polazeći od „Memoranduma o razumijevanju o mjerama u borbi protiv diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije ili rodnog identiteta i promociji tolerancije prema LGBTI osobama“ koje je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava potpisalo sa 21 crnogorskom opštinom. Zadaci Mreže će biti: razmjena iskustava i znanja o LGBTI pitanjima između lokalnih samouprava, saradnja lokalnih samouprava na projektima i specifičnim pitanjima, razmjena dobrih praksi i inicijativa u kontekstu ostvarivanja prava LGBTI osoba, saradnja sa organizacijama civilnog društva i nacionalnim institucijama u oblasti unapređenja i zaštite prava LGBTI osoba i povezivanje sa međunarodnim partnerima i inicijativama u LGBTI tematici.

8. Praćenje i izvještavanje o realizaciji mjera iz Akcionog plana za potrebe pregovora za Poglavlje 23 i Poglavlje 19

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava implementira mjere iz Akcionih planova za Pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i Pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava. Ministarstvo je, u predviđenim rokovima, naznačenim u Akcionim planovima za sprovođenje ovih poglavlja dostavljalo informacije i ažuriralo podatke koji se unose na Portal za praćenje realizacije mjera, posebno za Poglavlje 23 koji sadrži najveći broj mjera u nadležnosti ovog Direktorata.

9. Plan promocije antidiskriminacionog zakonodavstva - medijska kampanja o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kontinuirano realizuje medijsku kampanju o zabrani diskriminacije i afirmaciji antidiskriminatornog ponašanja. U toku 2019. godine realizovana je kampanja pod sloganom „Svi zajedno za jednakost“. Kampanja je imala za cilj podizanje nivoa svijesti opšte populacije prema diskriminaciji, stvaranje tolerantnog okruženja i senzibilisanja javnosti posebno prema najranjivijim društvenim grupama (osobama sa invaliditetom, LGBTI populaciji, Romima, diskriminaciji žena i djece). Medijska kampanja, na crnogorskom i albanskom jeziku, trajala je 30 dana i obuhvatala je oglašavanje sadržaja kampanje putem mreže bilborda - 60 bilborda na najfrekventnijim saobraćajnicama u svim djelovima Crne Gore.

10. Realizacija "Nastavnog plana za edukaciju državnih službenika, nosioca pravosudnih funkcija i zaposlenih u drugim organima, organizacijama i institucijama koji dolaze u kontakt sa slučajevima diskriminacije" - (Edukacije o antidiskriminacionom zakonodavstvu i praksi)

U prvoj polovini 2019. održana su tri seminara/radionice (uključujući zvršnu radionicu i dodjelu sertifikata), kojima je završen osmi ciklus edukacija o primjeni antidiskriminacionog zakonodavstva, započet u prethodnoj godini.

Polaznici osmog ciklusa edukacija bile su kontakt - osobe u lokalnim samoupravama zaduženi za rad sa ranjivim grupama i komunikaciju sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava i drugim nadležnim resorima.

11. Razvijanje saradnje sa lokalnim samoupravama u cilju promocije Zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom i Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocije jednakosti za period 2017-2021. sa Akcionim planom za 2018. godinu i implementacija u praksi

Ministarstva za ljudska i manjinska prava, sprovelo je obuke za predstavnike lokalnih samouprava o zaštiti ljudskih i manjinskih prava antidiskriminacionom zakonodavstvu, položaju i politikama zaštite ranjivih društvenih grupa (Romi, LGBTI osobe, osobe sa invaliditetom, žene i manjine), kao i obavezi donošenja lokalnih akcionih planova, sve shodno strateškim dokumentima i međunarodnim standardima u ovim oblastima. Obuke su održane za predstavnike/ce lokalnih samouprava u sledećim opštinama: Ulcinj, Bar, Kolašin, Mojkovac, Bijelo Polje, Berane, Andrijevica, Rožaje, Petnjica, Plav, Gusinje, Tivat,

Kotor, Budva, Herceg Novi, Podgorica, Cetinje, Tuzi, Nikšić, Šavnik, Žabljak, Plužine i Pljevlja. Ukupan broj polaznika koji su prošli obuke je 175.

12. Aktivnosti na realizaciji konkursa za finansiranje projekata/programa za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti 2019. godinu

U skladu sa obavezom iz Zakona o nevladinim organizacijama i Odlukom o utvrđivanju prioriteta oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija uz prethodno obavljenje konsultacije sa nevladinim organizacijama, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je dana 22.11.2019. godine donijelo Odluku o finansiranju projekata/programa u oblasti zaštite od diskriminacije lica sa invaliditetom, u 2019. godini i finansiralo 25 projekata/programa koji doprinose zaštiti lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti. Ukupna vrijednost dodijeljenih sredstava od 491.160,70€.

Kada je u pitanju finansiranje projekata/programa u oblasti zaštite prava i unapređenja kvaliteta života LGBTI osoba, za 2019. godinu Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je finansiralo devet projekata nevladinih organizacija u ukupnom iznosu od 150.000,00 eura.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo tri info sesije za predstavnike nevladinih organizacija –potencijalne podnosice prijave programa /projekata. Info sesije su održane u Beranama, Podgorici i Baru, sa ciljem informisanja predstavnika nevladinih organizacija o uslovima konkursa, ciljevima konkursa i otklanjanje eventualnih dilema i nejasnoća u procesu apliciranja. Ukupan broj predstavnika NVO organizacija koji je učestvovao na ovim događajima je 96.

13. Posjeta dnevnim centrima i saradnja sa udruženjima roditelja na kreiranju aktivnosti radi veće uključenosti i vidljivosti djece sa invaliditetom

U okviru kampanje koje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava realizuje svake godine, organizovane su posjete djeci iz JU Dnevni centar za djecu sa smetnjama u razvoju – Rožaje, Institutu za bolesti djece KCCG, Podgorica, Dnevnom centru za djecu sa smetnjama u razvoju pri Dječijem domu „Mladost“ Bijela, Herceg Novi i JU Dnevni centar za djecu i omladinu sa smetnjama i teškoćama u razvoju "SIRENA" – Ulcinj. U okviru posjeta distribuiran je vrijedan didaktički materijal i podijeljene su "puzle" prilagođene djeci sa intelektualnim invaliditetom čiji je cilj promocija i edukacija prava djece sa invaliditetom, sa fokusom na pravo na jednakost, na obrazovanje, poštovanje doma i porodice, pravo na uključenost u društvenu zajednicu i druga prava.

Ovim putem distribuirana je i Konvencija o pravima lica sa invaliditetom koja je urađena u lako razumljivom formatu (easy to read language") prilagođena za lica sa intelektualnim smetnjama.

Takođe, djeca su imala priliku da uče o dječijim pravima kroz predstavu prilagođenu djeci „Da sam neko ko vlada planetom“, koju je, u saradnji sa Ministarstvom za ljudska i manjinska prava, osmislio i izvodi samostalni umjetnik Radojica Stanković.

14. Organizovanje okruglog stola pod nazivom „Učešće lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu, bez diskriminacije“

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je realizovalo okrugli sto pod nazivom “Učešće lica sa invaliditetom u političkom i javnom životu.”

Pored predstavnika organa državne uprave, Državne izborne komisije, nevladinih organizacija, medija, ovom događaju su prisustvovali predstavnici političkih partija i skupštinskih odbora poslaničkih klubova Skupštine Crne Gore. Na okruglom stolu je govorio dr Damjan Tatić, član prethodnog saziva Komiteta UN o pravima lica sa invaliditeta i jedan od autora Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom, koji je učenicima događaja pojasnio odredbe Konvencije UN o pravima lica sa invaliditetom i sa prisutnima razmijenio iskustva iz međunarodnog okruženja i zemalja EU, kao i pravce djelovanja kada je ova oblast u pitanju. Ovom događaju je prisustvovalo 35 učesnika.

15. Organizovanje događaja povodom Međunarodnog dana ljudskih prava

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore povodom obilježavanja Međunarodnog dana ljudskih prava 10. decembra 2019. godine organizovalo je konferenciju „Poštovanje ljudskih prava lica sa intelektualnim smetnjama”.

Cilj konferencije bio je podizanje svijesti o položaju lica sa intelektualnim smetnjama u Crnoj Gori. Konferencija je pružila priliku za razmjenu mišljenja o konkretnim akcijama koje država, nevladin sektor, roditelji i lica sa invaliditetom mogu preduzimati da se nadogradi dosadašnji napredak u ispunjavanju jednakih prava osoba sa intelektualnim smetnjama u Crnoj Gori.

Nakon konferencije upriličena je posjeta Resursnom centru za djecu “1. jun”, Podgorica. U sklopu posjete izvedena je pozorišna predstava prilagođena djeci “Da sam neko ko vlada planetom”, koju izvodi samostalni umjetnik Radojica Stanković. Ovim putem distribuirana je Konvencija o pravima lica sa invaliditetom koja je urađena u lako razumljivom formatu (easy to read language”) prilagođena za lica sa intelektualnim smetnjama, vrijedan didaktički materijal i „puzle“ prilagođene djeci sa intelektualnim invaliditetom.

16. Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godina, za 2019. i 2020. godinu, s Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2017. i 2018. godinu

Vlada Crne Gore je u prvom kvartalu 2019 godine usvojila Akcioni plan za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godina, za 2019/2020. sa Izvještajem o realizaciji Akcionog plana za 2017/2018. godinu. Od ukupno 38 mjera koje su definisane akcionim planom za 2017/2018 godinu, čija je implementacija planirana kroz realizovanje 61 aktivnosti, u predhodnom dvogodišnjem periodu realizovano je 46 aktivnosti, djelimično je realizovana jedna aktivnost, dok 14 aktivnosti nije realizovano.

17. Praćenje realizacije mjera predviđenih Akcionim planom za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godine, za period 2019-2020. godine

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kontinuirano prati realizaciju aktivnosti za implementaciju mjera iz Akcionog plana za 2019-2020. godine za sprovođenje Strategije za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za period 2017-2021. godine. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava prati realizaciju planiranih aktivnosti preko Komisije za praćenje implementacije ove Strategije sastavljene od predstavnika organa državne uprave, Uprave za inspeksijske poslove, Zajednice opština Crne Gore i predstavnika nevladinih organizacija.

18. Istraživanje javnog mnjenja o nivou diskriminacije lica sa invaliditetom i stepenu socijalne distance u odnosu na druge ranjive grupe u Crnoj Gori

Istraživanje javnog mnjenja o nivou diskriminacije lica sa invaliditetom i stepenu socijalne distance u odnosu na druge grupe ranjive grupe u Crnoj Gori je aktivnost koju realizuje Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji referentnom istraživačkom agencijom i nevladinim organizacijama.

Rezultati istraživanja pod nazivom "Položaj lica sa invaliditetom u Crnoj Gori: identifikacija praksi i obrazaca diskriminacije" sproveo je CEDEM, a rezultati su objavljeni krajem marta 2019. godine.

Takođe, u okviru projekta pod nazivom "**Zajedno do boljeg statusa lica sa invaliditetom**" a koje je realizovalo NVO „Udruženje za pomoć licima ometenim u psihofizičkom razvoju” iz Nikšića, uz finansijsku podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava, realizovano je Istraživanje o diskriminisanosti osoba sa invaliditetom i mogućnostima unaprijeđivanja njihovog statusa i funkcionisanja. Rezultati spovedenog istraživanja pokazuju da podaci ukazuju da znatno više od polovine ukupnog punoljetnog uzorka u istraživanju, sa područja opštine Nikšić, evidentno ima lična iskustva (neku vrstu kontakta) sa OSI.

- Ispitanici iskazuju ocjenu (samoprocjenu) da je samo djelimično informisana o potrebama i problemima koji se vezuju za OSI;
- Najveći procenat ispitanika izjašnjava se da OSI djelimično uspijevaju da ostvaruju svoja zakonski regulisana prava;
- Pristupačnost javnih objekata, organizacija javnih površina, adekvatna obilježenost i markiranja se od strane ispitanika ocenjuje djelimično nepovoljno;
- U pogledu institucionalne i vaninstitucionalne brige o OSI, čini se da dio opšte javnosti, ne prepoznaje značajnije napore društvene zajednice u pogledu pružanja adekvatne podrške, brige, zaštite i pomoći. Najpozitivnije ocjene po pitanju brige za osobe sa invaliditetom dobijaju odgovarajuća udruženja iz NVO sektora

okviru projekta pod nazivom "**Manje diskriminacije, veće šanse za zaposlenje OSI**" koji je realizovao NVO Savez slijepih Crne Gore uz finansijsku podršku Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovano je istraživanje u cilju sagledavanja položaja OSI na tržištu

rada i zakonskih odredbi u Crnoj Gori. Rezultati istraživanja su pokazali da **Crna Gora ima najpovoljniji Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju lica sa invaliditetom** što se može shvatiti na dva načina, u zavisnosti od toga sa koje ga pozicije tumačite. On, svakako, predstavlja pomak i otvara nove mogućnosti za zaposlenje, ali je i izraz izuzetno nezadovoljavajuće situacije na ovom polju koja se mora rješavati zakonom, **jer razvijena svijest o nužnosti zaposlenja osoba sa invaliditetom još uvijek ne postoji.**

Urađena su i dva istraživanja vezana za diskriminaciju LGBTI osoba u crnogorskom društvu u sklopu projekata nevladinih organizacija koje je finansiralo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava.

Prvo istraživanje (NVO „CGO“) je sprovedeno među mladima o stavovima prema LGBTI osobama u 17 crnogorskih gradova, uz podršku stručne agencije Ipsos Strategic Marketing. Prema rezultatima ovog istraživanja, stav javnosti po pitanju poštovanja LGBTI osoba u CG je podijeljen, ali ipak nešto veći dio građana/ki smatra da se prava ove zajednice u CG ne poštuju (47%). Građani su, takođe, izrazili veći stepen tolerancije na prava LGBTI osoba nego u prethodnom istraživanju (iz 2016. godine). Ovo prati i ogromnu promjenu u otvorenosti građana da njihova djeca prisustvuju naučnim predavanjima o LGBT osobama, odnosno 73% u odnosu na 45% u ranijem istraživanju. Najveće rezerve postoje još uvijek prema najbližima, jer bi svega nešto malo više od petine građana (27%) bilo spremno da podrži odmah i u potpunosti svoje dijete kada sazna za njegovu ili njenu drugačiju seksualnu orijentaciju. Istraživanje je pokazalo da se za natpolovičnu većinu (57%) ništa ne bi promijenilo u pogledu na neku od političkih ličnosti kada bi saznali da je LGBT orijentacije, a što je značajna promjena u odnosu na 2016.godinu kada je ovaj procent bio dramatično manji – svega 33%. Sve više građana vjeruje i da se Parada ponosa organizuje sa ciljem ukazivanja na diskriminaciju LGBTI osoba odnosno danas je to preko polovine – 53%,a bilo je svega 36% u 2016.

Drugo istraživanje (NVO „Spektra“) „Da odzvoni nasilju: Smjernice za kreiranje sigurnog školskog prostora za rodne različitosti. Izvještaj o diskriminaciji transrodnih i rodno varijantnih učenika/ca u srednjim školama Crne Gore. Asocijacija Spektra. 2019.”⁷, predstavlja prvo istraživanje o diskriminaciji transrodnih učenika u obrazovnom sistemu Crne Gore, te se bavilo ispitivanjem stavova srednjoškolaca o rodnim i polnim različitostima u 5 crnogorskih opština (Podgorici, Kolašinu, Mojkovcu, Kotoru i Bijelom Polju). Na osnovu istraživanja kreirane “Smjernice za kreiranje sigurnog školskog prostora za rodne različitosti” i distribuirane svim srednjim školama.

19. Istraživanje stavova opšte populacije u Crnoj Gori prema diskriminaciji marginalizovanih društvenih grupa

(U pitanju su kontinuirana istraživanja koja se, po planu, rade svake druge godine, kako bi se pratile promjene u ponašanju i stavovima crnogorske javnosti u odnosu prema diskriminaciji i marginalizovanim društvenim grupama).

⁷ <https://asocijaciaspektra.files.wordpress.com/2019/10/izvjestaj-da-odzvoni-nasilju-press-final.pdf>

Istraživanje stavova opšte populacije o diskriminaciji marginalizovanih društvenih grupa u Crnoj Gori koje treba da obuhvati diskriminaciju Roma, LGBTI osoba, osoba sa invaliditetom, žena, nacionalnih manjina, djece, starih lica i oboljelih od AIDS-a, biće realizovano u prvoj polovini 2020. godine uz podršku Programске kancelarije Savjeta Evrope u Crnoj Gori.

Pored aktivnosti planiranih Programom rada Ministarstva za 2019. godinu, Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda realizovao je dodatne aktivnosti koje su od značaja za zaštitu i unapređenje ljudskih prava i sloboda, te ih navodimo u nastavku.

➤ **Nacionalni izvještaj o stanju ljudskih prava u Crnoj Gori u okviru Opšteg periodičnog pregleda (UPR) o stanju ljudskih prava u državama članicama UN-a**

Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava realizovao je značajan broj preporuka Komiteta UN koje su se odnosile na stanje ljudskih prava u Crnoj Gori, a u okviru pripreme Uporednog periodičnog Izvještaja (UPR) o Crnoj Gori. U nadležnosti ovog Direktorata je pet oblasti: „Borba protiv diskriminacije“, „Nacionalne institucije za ljudska prava“, „Obrazovanje i obuke o ljudskim pravima“, „Strategije iz oblasti ljudskih prava“ i „LGBT osobe“.

➤ **Održati info sesije u saradnji sa NVO-ima na kojima su LGBTI osobe informisane o njihovim zakonskim pravima**

U decembru 2019. godine, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa Ministarstvom pravde i Asocijacijom „Queer Montenegro“, održalo info sesiju u Drop in centru NVO „Juventas“, uz učešće velikog broja LGBTI zajednice, na kojoj su se članovi zajednice informisali o njihovim pravima u oblasti krivično-pravne i prekršajno-pravne zaštite od nasilja i diskriminacije. Zaključci sa ovog skupa su distribuirani PR centru, koji je informisao najširi krug LGBTI zajednice.

➤ **Senzibilisati zaposlene u organima lokalne samouprave za rad sa LGBTI osobama**

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je od jula do decembra 2019. godine održavalo edukacije za zaposlene u svim crnogorskim opštinama o antidiskriminacionom zakonodavnom i strateškom okviru u oblasti zaštite prava LGBTI osoba, gdje su polaznici senzibilisani za rad sa LGBTI osobama i koji su upućeni o uspostavljanju nacionalne fokal piont mreže predstavnika lokalnih samouprava za promociju ljudskih prava LGBTI osoba, kao i obavezi i načinu pripreme lokalnih akcionih planova.

5.2 Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica

Normativni dio

Skupština Crne Gore u svojoj jedanaestoj sjednici prvog redovnog (proljećnog) zasjedanja od 29.12.2019. godine, usvojila *Zakona o izboru, upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola*. Ovim Zakonom uređuje se pravo na slobodan izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola, pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u našoj državi.

Ovim Zakonom uređuje se pravo na slobodan izbor, upotrebu i javno isticanje nacionalnih simbola, pripadnika/ca manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u našoj državi. *Zakonom o izboru, upotrebi, javnom isticanju nacionalnih simbola*, između ostalog, navodi se da se nacionalnim simbolima smatraju simboli koje pripadnici manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica upotrebljavaju za svoje predstavljanje i izražavanje svog nacionalnog identiteta. Nacionalni simboli su grb, zastava i himna.

Tematski dio

1. Strategija manjinske politike 2019 – 2020

Od najznačajnijih strateških dokumenata Direktorata za unapređenje prava manjina i drugih manjinskih nacionalnih zajednica je usvajanje Strategije manjinske politike 2019 - 2023, sa Akcionim planom 2019 - 2020 koju je Vlada Crne Gore usvojila u julu 2019. godine.

U skladu sa usvojenom Strategijom naglašavamo da će se njenim sprovođenjem nastaviti sa afirmisanjem multikulturalnog bogatstva Crne Gore i integracijom manjina u crnogorsko društvo, uz očuvanje i promociju njihovog identiteta.

Jedan od ciljeva ove Strategije je i sprovođenje afirmativne akcije u cilju pospješivanja zapošljavanja pripadnika manjinskih naroda na svim nivoima. Fokus Strategije kroz sve oblasti indirektno je usmjeren na smanjivanje etničke distance i izgradnja interkulturalnog društva.

2. Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2019. godinu.

Ovaj *Izvještaj* se podnosi u skladu sa članom 38 *Zakona o manjinskim pravima i slobodama* («Službeni list RCG», br. 31/06, 51/06 i 38/07, 2/11 i »Službeni list Crne Gore«, broj 031/17) kojim je propisana obaveza Vlade Crne Gore da najmanje jednom godišnje podnosi Skupštini Crne Gore izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica

Osnovni cilj *Izvještaja* o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2019.godinu jeste da pruži prikaz politike zaštite manjina, kako u normativnom dijelu, tako i po pojedinim oblastima društvenog života značajnim za zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Vlada Crne Gore je u martu 2019. godine, utvrdila Izvještaj o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za 2018. godinu. Ovaj izvještaj Skupština Crne Gore je usvojila 20. juna 2019. godine.

3. Peti izvještaj Crne Gore o sprovođenju Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u maju 2019. godine dostavilo je Peti izvještaj Crne Gore o sprovođenju Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima.

Evropskom poveljom o regionalnim i manjinskim jezicima kojoj je Crna Gora pristupila 6. juna 2006.godine, obavezali smo se da sprovedemo načela sadržana u ovom međunarodnom dokumentu, dok se Zakonom o ratifikaciji Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima, Crna Gora odredila da će se ona [Povelja] odnositi na korišćenje albanskog i romskog jezika. Izmjenama zakona u oblasti obrazovanja na maternjem jeziku iz 2011. godine, predmet koji se do tada zvao „maternji jezik“ preimenovan je u predmet pod nazivom „crnogorski, srpski, hrvatski i bosanski jezik“.

Komiteta eksperata Evropske povelje za regionalne ili manjinska jezike dana 13.12.2019. godine je u prostorijama Ministarstva za ljudska i manjinska prava održao sastanak sa predstavnicima Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva prosvjete, Ministarstva kulture i dr. Igorom Lakićem članom Komiteta eksperata za regionalne i manjinska jezike. Predstavnici Komiteta eksperata su istakli da dostavljanje preporuka na Peti izvještaj Crne Gore o sprovođenju Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima dostaviti u prvom kvartalu 2020. godine.

4. Informacija o zastupljenosti manjina

U saradnji sa Upravom za kadrove sprovedeno je Istraživanje o zastupljenosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u organima lokalne samouprave, privrednim društvima i javnim ustanovama čiji je osnivač Glavni grad, Prijestonica ili Opština. U toku je obrada istih od strane Uprave za kadrove. Djelotvorno učešće i zastupljenost pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u političkom i javnom životu Crne Gore jedan je od najvažnijih segmenata unutrašnje integracije crnogorskog društva. U skladu sa članom 79, tačka 10 Ustava Crne Gore, pripadnicima manjina se jamči pravo srazmjerne zastupljenosti u javnim službama, organima državne vlasti i lokalne samouprave.

Pitanje zastupljenosti pripadnika manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica je složen i dugoročan proces. Crna Gora je među rijetkim zemljama koja iz godine u godinu radi ovakva istraživanja i to najbolje pokazuje s kolikom pažnjom pristupa ovom pitanju.

5. Upis studenata na univerzitetu u Republici Albaniji

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Ministarstvom prosvjete Vlade Crne Gore realizuje aktivnosti na upisu studenata iz Crne Gore na Univerzitetu u Republici Albaniji u skladu sa odredbama Sporazuma o saradnji između Vlade Crne Gore i Savjeta ministara Republike Albanije u oblasti obrazovanja.

6. Upis studenata na univerzitete u Republici Kosovo

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Ministarstvom prosvjete Vlade Crne Gore realizuje aktivnosti na upisu studenata iz Crne Gore na Univerzitete u Republici Kosovo u skladu sa odredbama Sporazuma o saradnji između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Kosovo u oblasti obrazovanja.

7. Saradnja sa Savjetima

Ministarstvo je i u 2019. godini nastavilo saradnju sa konstituisanim savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u Crnoj Gori. Tokom godine predstavnici Ministarstva su organizovali radne sastanke sa svim savjetima u Crnoj Gori.

8. Kvartalni sastanci sa Komisijom za izradu Izvještaja i praćenje sprovođenja preporuka Savjeta Evrope

Direktorat za unapređenje prava manjina i drugih manjinskih nacionalnih zajednica je i u 2019. godini organizovao sastanke Komisije za izradu Izvještaja Crne Gore o sprovođenju Okvirne konvencije o pravima nacionalnih manjina i Evropske povelje o regionalnim i manjinskim jezicima, kao i praćenje sprovođenja preporuka Komiteta ministara Savjeta Evrope vezano za Okvirnu konvenciju o pravima nacionalnih manjina i Evropske povelje o regionalnim ili manjinskim jezicima.

9. Prevod i štampanje pravnih propisa na albanski jezik i romski jezik

Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjina i drugih manjinskih nacionalnih zajednica je nastavio sa praksom štampanja i prevoda pravnih propisa na albanski i romski jezik.

10. Saradnja sa NVO sektorom

U skladu sa obavezom iz Zakona o nevladinim organizacijama i Odlukom o utvrđivanju prioritetnih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija uz prethodno obavljenje konsultacije sa nevladinim organizacijama, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je dana 01.11.2019. godine donijelo Odluku o finansiranju projekata/programa u oblasti razvoja i unapređenja prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Ukupan iznos dodjeljenih sredstava za oblast Zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava za 2019. godinu iznosi 357,667.00 eura, a ista su raspodijeljena za realizaciju 27 projekta/programa, ocjenjena od strane nezavisnih procjenivača sa najvećim brojem bodova.

11. Organizacija tematskih okruglih stolova

Direktorat za unapređenje prava manjina i drugih manjinskih nacionalnih zajednica je organizovao okrugle stolove, tribine i konferencije na sledeće teme:

1. Obuka za članove radne grupe za izradu i praćenje sprovođenja Strategije manjinske politike i Akcionog plana koja je održana 29. i 30. aprila. 2019. godine.
2. Okrugli sto na temu "Upotreba manjinskih jezika na lokalnom nivou" koji je održan dana 2. i 3. avgusta 2019. godine.

3. Konferencija na temu: "Razlike nas obogaćuju" koja je održana 14. i 15. novembra 2019. godine.

4. Konferencija na temu: "Razlike koje nas obogaćuju" koji je održan 17. i 18. decembra 2019. godine.

12. Praćenje i izvještavanje realizacije mjera iz Akcionog plana za potrebe pregovora za pregovaračko poglavlje 23 (manjinska prava)

Poslije dobijanja Mišljenja Evropske komisije za članstvo Crne Gore u Evropskoj uniji, otvaranja pregovora, obrazovanja radnih grupa za pregovaračka Poglavlja 23 i 19, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uzelo učešće u izradi i realizaciji Akcionog plana za potrebe pregovaračkog Poglavlja 23, a Direktorat za unapređenje i zaštitu manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica ministarstva je, ovim Akcionim planom, prepoznat kao jedan od ključnih aktera u oblasti "Temeljnih prava".

U odnosu na otvoreno pregovaračko Poglavlje 23, praćene su i definisane mjere iz Akcionog plana i urađeni su periodični izvještaji o stepenu njihove realizacije, a sve u cilju bolje zaštite i unapređivanja manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica. Takođe, dio aktivnosti ovog Direktorata, koji je obuhvaćen mjerama iz Poglavlja 19, je realizovan u okviru pratećeg Akcionog plana za ovo Poglavlje.

5.3 Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama

Normativni dio

Predlog Zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica

Vlada Crne Gore je u maju 2019. godine utvrdila Prijedlog Zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica. Prijedlog novog zakona o slobodi vjeroispovijesti i pravnom položaju vjerskih zajednica je usaglašen sa najvišim međunarodnim standardima, uključujući konvencije Ujedinjenih nacija, Evropsku konvenciju o ljudskim pravima, praksu Evropskog suda za ljudska prava kao i Smjernice Venecijanske komisije i OEBS- a/ODIHR-a. Nakon unapređenja i preciziranja pojedinih odredbi prema preporukama i sugestijama koje smo dobili od Venecijanske komisije u njihovom Mišljenju kao i usklađivanja, sa uključenim svim zainteresovanim stranama, Predlog zakona o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica je izmijenjen i ponovo usvojen na Vladi 05. decembra 2019. godine, nakon čega je dostavljen Skupštini na usvajanje. Zakon o slobodi vjeroispovijesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica je donijela Skupština Crne Gore 26. saziva, na Devetoj sjednici Drugog redovnog (jesenjeg) zasijedanja u 2019. godini, dana 27. decembra 2019 godine.

Tematski dio

1. Saradnja i finansijska podrška vjerskim zajednicama u Crnoj Gori

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sprovodi politiku poštovanja ljudskih prava i sloboda, što se ujedno odnosi i na jedno od temeljnih ljudskih prava - slobodu vjeroispovijesti koja je garantovana Ustavom Crne Gore. Sloboda vjeroispovijesti se ostvaruje preko čitavog seta međunarodnih dokumenata, s obzirom da je Crna Gora od obnove svoje nezavisnosti uključena u članstvo najznačajnijih međunarodnih organizacija, kao što su Ujedinjene Nacije i Savjet Evrope. U skladu sa tim, pitanje vjerskih zajednica bilo je u kontinuitetu u fokusu Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Direktorata za odnose sa vjerskim zajednicama.

U proteklom periodu predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava su obišli vjerske zajednice u Crnoj Gori. Oni su prisustvovali i odazvali se pozivima vjerskih zajednica za obilježavanje značajnih datuma.

U cilju pružanja finansijske podrške i namjenske raspodjele materijalne pomoći vjerskim zajednicama u Crnoj Gori, a na osnovu internog akta – Kriterijum za dodjelu materijalne pomoći vjerskim zajednicama, ovaj Direktorat je prethodne godine dodijelio ukupno 200.000,00 eura i to:

R.br	Vjerske zajednice	Iznos sredstava
1.	Islamska zajednica u Crnoj Gori	54.748,57€

2.	Srpska pravoslavna crkva (Mitropolija crnogorsko-primorska i Eparhija budimljansko-nikšićka)	49.611,56€
3.	Crnogorska pravoslavna crkva	51.860,69€
4.	Katolička crkva (Kotorska biskupija i Barska nadbiskupija)	26.779,18€
5.	Jevrejska zajednica Crne Gore	17.000,00€
	UKUPNO:	200.000,00€

2. Praćenje sprovođenja aktivnosti Mješovitih komisija za sprovođenje: Temelnog ugovora između Crne Gore i Svete Stolice; Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori; i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori

U skladu sa Zaključkom Vlade Crne Gore, br. 08-2912/3 od 19. decembra 2013. godine, Ministarstvo je, u saradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova i evropskih integracija, formiralo Mješovitu komisiju za implementaciju Temelnog ugovora i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori, kao i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori, te u skladu sa Odlukama o formiranju dijela tih komisija, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u obavezi je da obavlja administrativno-tehničke poslove za potrebe istih.

U 2019. godini Direktorat je nastavio aktivnosti na sprovođenju potpisanog **Temelnog ugovora između Crne Gore i Svete Stolice, Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Islamske zajednice u Crnoj Gori i Ugovora o uređenju odnosa od zajedničkog interesa između Vlade Crne Gore i Jevrejske zajednice u Crnoj Gori**. U tom cilju, i u protekloj godini Mješovite Komisije za sprovođenje navedenih Ugovora su održale sastanke.

3. Publikovanje rezultata istraživanja Ankete "Uloga i uticaj religije na formiranje moralnih vrijednosnih orijentacija i vrijednosnih stavova mladih u Crnoj Gori"

Cilj istraživanja je bio da se ispita da li religija igra važnu ulogu u formiranju moralnih stavova i moralnih vrijednosti kod studenata na Univerzitetu Crne Gore. Ispitali smo povezanost religijskog obrazovanja i religijske pripadnosti na usvajanje moralnih principa i na njima zasnovanog moralnog ponašanja. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je na početku 2019. godine na svojoj web stranici objavio i publikovao rezultate Ankete.

4. Publikovanje rezultata istraživanja Ankete „Stavovi srednjoškolaca o nasilnom ekstremizmu i terorizmu“

Cilj ovog istraživanja je da se ispita znanje srednjoškolaca na teme nasilnog ekstremizma i terorizma kao i prikupljanje podataka o njihovim stavovima o istim. Drugi cilj ovog

istraživanja jeste da se, na osnovu rezultata ovog istraživanja, preduzmu dalji koraci o informisanju mladih (omladine) na temu nasilnog ekstremizma i terorizma. Objavljivanje i publikovanje rezultata Ankete je još uvijek u procesu. Rezultati Ankete će biti objavljeni početkom 2020. godine.

5. Priručnik o nasilnom ekstremizmu

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je uključeno u rad Nacionalnog operativnog tima za implementaciju Akcionog plana za sprovođenje Strategije suzbijanja nasilnog ekstremizma, jer su vjerske zajednice prepoznate kao bitan činilac u suzbijanju i prevenciji nasilnog ekstremizma. Namjera nam je da u ovom priručniku objedinimo saznanja iz teorijskih nauka i različita iskustva i društvene prakse kako bismo donijeli što relevantnije zaključke koji bi poslužili i Ministarstvu za ljudska i manjinska prava i NOT-u. Predstavnicu Ministarstva za ljudska i manjinska prava, koja je članica NOT-a je učestvovala u pripremi ovog Priručnika. Priručnik je objavljen prethodne godine na sajtu <https://zajednoprotevekstremizma.me/prirucnik/>.

6. Izdavanje Zbornika posvećenog Okruglim stolovima na temu religije u 2018. godini

Uloga religije u formiranju etičkih stavova i vrijednosti kao i političkih procesa u savremenom svijetu je ogromna. Poštujući vjerska prava poštujemo ljudsko dostojanstvo. Vjerske slobode zauzimaju važno mjesto u stvaranju pravednijeg bezbednijeg svijeta, kao i izgradnji mira. U toku 2018. godine Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u skladu sa Programom rada, organizovalo više Okruglih stolova iz oblasti religije. Zbornik o religiji 2018. sadrži sve zaključke sa Okruglih stolova, kao i izlaganja eminentnih učesnika/ca iz akademske zajednice, vjerskih zajednica, civilnog sektora, državnih i lokalnih institucija. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je izdalo Zbornik o religiji (2018.) početkom 2019. godine.

7. Osnovni Pojmovnik religijske kulture – Pojmovnik temeljnih religijskih učenja, simbola, svetkovina, obreda i rituala velikih monoteističkih religija

U cilju edukacije, informisanosti o različitim religijama na području Crne Gore, Ministarstvo je smatralo potrebnim da se pojasne religijski simboli, obredi, rituali i ključni teološki pojmovi, kako bi se na jednom mjestu pregledno i sintetički našle ključne ideje sa ciljem lakšeg i bržeg upoznavanja sa dominantnim religijskim pojmovima. Iz tog razloga, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je izdalo Osnovni pojmovnik religijske kulture početkom prethodne godine.

S tim u vezi, Ministarstvo je u proteklom periodu organizovalo niz okruglih stolova na kojima su učesnici bili predstavnici akademske zajednice, vjerskih zajednica, nacionalnih i lokalnih institucija i nevladinih organizacija, radi osnaživanja međureligijskog dijaloga u Crnoj Gori i unapređenja saradnje Ministarstva za ljudska i manjinska prava sa vjerskim zajednicama.

Učesnici Okruglih stolova su kao jedan od ključnih izazova identifikovali nedovoljan nivo upoznavanja religija koje su vjekovima prisutne u Crnoj Gori. Utvrđeno je da je potrebno

sprovesti istraživanja vezana za razumijevanje i poznavanje različitog religijskog nasljeđa na našem prostoru.

Iz tih razloga, radi procjene koliko je religijsko obrazovanje važno za stavove i moralne vrijednosti studenata u Crnoj Gori, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava preko Direktorata za odnose sa vjerskim zajednicama, sprovelo je istraživanje koristeći upitnik o uticaju religijskog obrazovanja na formiranje etičkih načela kod studentske populacije. Upitnik je bio namijenjen istraživanju odnosa između etičkih načela i normi sadržanih u svim velikim monoteističkim religijama. Dobijeni rezultati su osnova za izradu Osnovnog pojmovnika religijske kulture.

Ovaj Pojmovnik koristi svim građanima i građankama za informisanje o različitim vjerskim učenjima kao i njihovim svetim knjigama i ključnim idejama na kojima se baziraju i temelje njihovi teološki principi.

Održane su dvije veće promocije pojmovnika. Prva promocija održana je u centralnom dijelu Crne Gore, u Podgorici (05. novembra 2019. godine, u narodnoj biblioteci "Radoslav Ljumović"), a druga na jugu Crne Gore, u Ulcinju (06. decembra 2019. godine, Palata Venecija, Stari grad Ulcinj). Promocije su bile medijski praćene, a prisustvovali su predstavnici državnih institucija i vjerskih zajednica, kao i šira javnost. Programom rada Ministarstva za ljudska i manjinska prava predviđeno je održavanje promocije i na sjeveru Crne Gore.

8. Organizovati javne radionice, konferencije, okrugle stolove, predavanja na temu religije:

- *"Religijski i nacionalni identiteti";*
- *Konferencija "Religija i društveni moral";*
- *Konferencija na temu "Instrumentalizacija i zloupotreba religije: ekstremizam i govor mržnje";*
- *Konferencija "Uloga i praktični doprinos vjerskih učenja u eliminaciji diskriminacije u crnogorskom društvu";*
- *Konferencija na temu "Uloga religije u izgradnji civilnog društva i jačanja građanskog aktivizma";*
- *Konferencija "Vjerski turizam";*
- *Konferencija "Uloga religije u suzbijanju nasilnog ekstremizma".*

U cilju osnaživanja međureligijskog dijaloga u Crnoj Gori i unaprijeđenja saradnje Ministarstva za ljudska i manjinska prava sa vjerskim zajednicama, Ministarstvo je u proteklom periodu organizovalo četiri (4) okrugla stola, na kojima su učesnici bili predstavnici akademske zajednice, vjerskih zajednica, nacionalnih i lokalnih institucija i nevladinih organizacija.

Teme organizovanih Okruglih stolova su sljedeće:

- *„Uloga religije u suzbijanju nasilnog ekstremizma” (02.-03. mart, 2019.godine);*
- *„Uloga žene u savremenom društvu (8 i 9 jun 2019. godine);*
- *„Žene i nasilni ekstremizam” (6. i 7. jul 2019. godine);*
- *„Ljudska prava – interdisciplinarni pristup” (26. i 27. septembar, 2019. godine).*

Na kraju ovih Okruglih stolova, usvojeni su zaključci koji su od izuzetne važnosti za dalje smjernice u radu Direktorata za odnose sa vjerskim zajednicama.

Takođe, u 2019. godini, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je bilo uključeno u *Međuresurski nacionalni tim za izradu Predloga Strategije prevencije i suzbijanja radikalizacije i nasilnog ekstremizma za period 2020-2024. godina, s Akcionim planom za 2020. godinu*, u kojem je prepoznata uloga vjerskih zajednica u ovom procesu.

5.4 Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti

Tematski dio

1. Program sprovođenja 2019-2020 Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti

Vlada Crne Gore je Zaključkom Vlade Crne Gore, br. 07-743 od 30. marta 2017. godine je usvojila *Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021* i *Program sprovođenja 2017-2018. godinu*. S obzirom da se prateći Program sprovođenja aktivnosti donosi na period od dvije godine, te da je Program sprovođenja PAPRR-a koji je Vlada usvojila u martu 2017. godine, predvidio aktivnosti za 2017 i 2018, to je bilo neophodno sačiniti novi Program sprovođenja za 2019-2020. godinu.

S tim u vezi, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa svim relevantnim institucijama je pripremlilo dvogodišnji Predlog programa sprovođenja 2019-2020 Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti. Program sprovođenja 2019-2020 PAPRR-a usvojen je na sjednici Vlade u martu 2019. godine. Navedeni dokument predstavlja kontinuirani nastavak aktivnosti u cilju pune integrisanosti politika rodne ravnopravnosti u svim segmentima i na svim nivoima.

2. Izvještaj o realizaciji Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti za period 2017-2021 za 2018. godinu

Plan aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti, koji je Vlada Crne Gore usvojila u martu 2017. godine, donešen je za period 2017-2021. Postoji potreba kontinuiranog praćenja realizacije aktivnosti plana postizanja rodne ravnopravnosti za predviđeni period. U vezi sa tim, Ministarstvo je pripremlilo godišnji Izvještaj o realizaciji aktivnosti iz navedenog plana na osnovu izvještaja nosioca aktivnosti, koji sadrži ocjenu stanje rodne ravnopravnosti u pojedinačnim oblastima, rezultate sprovedenih mjera, te preporuke za dalje unapređenje rodne ravnopravnosti. Izvještaj o realizaciji PAPRR-a za 2018. usvojen na sjednici Vlade u martu 2019. godine.

* *Dvije obaveze van Programa rada Vlade Crne Gore za 2019. godinu:*

- Vlada Crne Gore je maja 2019. godine usvojila Nacionalni Izvještaj o implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju (Bpfa) i Agende za održivi razvoj 2030 (Agenda 2030) i isti uputila Komisiji za status žena na razmatranje i usvajanje u susret obilježavanju 25-godišnjice Četvrtre svjetske konferencije o ženama i usvajanja Pekinške deklaracije i platforme za akciju (1995).

UN Woman regionalna kancelarija za jugoistočnu Evropu i Aziju u saradnji sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja Vlade Republike Sjeverne Makedonije organizovala je Regionalni sastanak eksperata u vezi sa Izvještajima o sprovođenju Pekinške deklaracije, 30. septembra -1. oktobra 2019. u Skoplju. Pomenuti sastanak na ekspertskom nivou za zemlje Zapadnog Balkana i Turske predstavljao je pripremu za međuvladin sastanak na visokom nivou, gdje se diskutovalo o zajedničkim rezultatima i izazovima u vezi implementacije Pekinške deklaracije i Platforme za akciju. Ishodi diskusije na kojoj je učestvovala načelnica Odjeljenja za poslove rodne ravnopravnosti, doprinijeli su daljim konsultacijama u vezi boljeg sprovođenja Pekinške platforme za akciju na regionalnom sastanku B+25 u Ženevi (29-30 oktobra 2019). Na pomenutom regionalnom sastanku Ekonomske komisije UN za Evropu (UNECE) Peking + 25, ministar za ljudska i manjinska prava predstavio je zalaganja i izazove Crne Gore na implementaciji politike rodne ravnopravnosti i ljudskih prava žena u svjetlu ostvarivanja ciljeva Pekinške deklaracije, Platforme za akciju i Agende za održivi razvoj 2030. Sastanak je bio prilika da se predstave regionalni izvještaji i daju preporuke za dalje sporovđenje ove deklaracije.

- Vlada Crne Gore je usvojila Izvještaj Crne Gore o sprovođenju hitnih preporuka CEDAW Komiteta o implementaciji Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena, u junu 2019. godine, koji je procesuiran nadležnim institucijama na postupanje.

3. Sprovoditi edukacije za kadar u obrazovno-vaspitnim ustanovama na svim nivoima po pitanju nasilja u porodici i nasilja nad ženama, o jednakoj zastupljenosti žena i muškaraca u svim sferama društvenog života

Održana dva jednodnevna seminar na temu: "Poštovanje rodne ravnopravnosti kao instrumenta veće bezbjednosti u obrazovanju", 01. oktobra/29. novembra 2019. godine u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Zavoda za školstvo, za ukupno 70 nastavnika/ica građanskog vaspitanja.

4. Edukacije za zaposlene u medijima na temu rodne ravnopravnosti

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori kroz projekat: „Jačanje mehanizama za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou” organizovalo dvodnevnu radionicu za zaposlene u medijima na temu rodne ravnopravnosti za 8 novinara/ki.

U okviru projekta IPA 2014 "Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti", koji realizuju Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori, a uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, a u saradnji sa Društvom profesionalnih novinara/ki u Crnoj Gori održane dvije dvodnevne radionice u septembru i oktobru sa ukupno 30 učesnika/ca;

- decembra o.g. održan panel i prezentacija istraživanja koje je realizovano kroz IPA 2014 u saradnji sa Društvom profesionalnih novinara/ki u Crnoj Gori, na temu: „Položaj novinarki u crnogorskim medijima“.

5. Organizovati javne tribine, konferencije, predavanja o nasilju nad ženama kao i obuke raznih ciljnih grupa

Organizovana tri dvodnevna okrugla stola u saradnji sa Direktoratom za odnose sa vjerskim zajednicama:

Okrugli sto „Uloga žene u savremenom društvu” – 8-9. jun 2019. godine;

Okrugli sto na temu „Žene i nasilni ekstremizam” – 6-7. jul 2019. godine.

Okrugli sto na temu „Ljudska prava – interdisciplinarni pristup” -26-27. septembar 2019. godine.

U okviru projekta IPA 2014 “Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti”, koji realizuju Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori, a uz finansijsku podršku Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori decembra o.g. održana petodnevna obuka za 22 državna službenika/ce na teme iz oblasti rodne ravnopravnosti.

6. Organizovanje dva foruma za saradnju sa NVO

Dosada organizovan jedan forum za dijalog sa NVO na temu: Nacionalni Izvještaj o implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju (Bpfa) i Agende za održivi razvoj 2030 (Agenda 2030) – 07. maj 2019. godine.

Prati se realizacija 11 projekata nevladinih organizacija iz 2018. godine (u ukupnom iznosu od 171.000,00 €)

Iznos sredstava opredijeljenih za nevladine organizacija u 2019. godini iznosi 290.000,00 €.

7. Organizovanje okruglih stolova, obuka i podrška ekonomskom osnaživanju žena.

Povodom Svjetskog dana ženskog preduzetništva, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa NVO “Udruženja preduzetnica Crne Gore” je organizovalo konferenciju „Moć žena“, 17. maja 2019. godine.

(MLJMP i pomenuta NVO su 2015. godine potpisali Memorandum u oblasti jačanja ženskog preduzetništva).

U oktobru je u Podgorici, u saradnji sa Privrednom komorom, održana regionalna konferencija „U korak sa novim vremenom“, koja je okupila preko 70 učesnika/ca iz Crne Gore i regiona.

8. Kampanja u sklopu obilježavanja „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama“

Oblast nasilja je kao posebno važna prepoznata i međunarodnim dokumentima: CEDAW konvencija i Istanbulska konvencija. U vezi sa tim predviđa se sprovođenje kampanje koja će za cilj imati povećanu informisanost i podizanje svijesti javnosti o pojavi i posledicama rodno zasnovanog nasilja, a sve u sklopu obilježavanja „16 dana aktivizma u borbi protiv nasilja nad ženama“. Tema suzbijanja nasilja se tretira kao izuzetno prepoznata i Planom aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti 2017-2021. U sklopu kampanje Ministarstvo

je u partnerstvu sa međunarodnim organizacijama, nevladinim organizacijama i državnim institucijama sprovelo nekoliko aktivnosti:

- 13. decembra 2019. održan panel i prezentacija istraživanja koje je realizovano kroz IPA 2014 u saradnji sa Društvom profesionalnih novinara/ki u Crnoj Gori, na temu: „Položaj novinarki u crnogorskim medijima“.
- 29. novembra 2019. godine u organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Zavoda za školstvo, održan je jednodnevni seminar za zaposlene u obrazovnim institucijama na temu: “Poštovanje rodne ravnopravnosti kao instrumenta veće bezbjednosti u obrazovanju” - 36 učesnika/ca.

9. Obilježavanje međunarodnih dana

Povodom Svjetskog dana ženskog preduzetništva, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa NVO “Udruženja preduzetnica Crne Gore” je organizovalo konferenciju „Moć žena“, 17. maja 2019. godine.

U cilju obilježavanja “Međunarodnog dana seoskih žena” i “Svjetskog dana pješčenja”, 15. oktobra 2019. godine, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava i NVO Biciklistički klub Perun iz Nikšića, organizovali su vožnju biciklom i pješčenje do Trebjese, za žene sa seoskog područja iz okoline Nikšić. Organizovanjem ovakve manifestacije kroz rekreativne aktivnosti seoskih žena šalje se snažna poruka i ukazuje se na značaj žene na selu i njen doprinos u društvu, s obzirom da njihova uloga u razvoju seoskih područja i poljoprivredne proizvodnje nije dovoljno promovisana.

10. Održavanje sastanaka Nacionalnog savjeta za rodnu ravnopravnost

Savjet za rodnu ravnopravnost je tijelo koje prati implementaciju politike rodne ravnopravnosti u svim zakonskim i strateškim dokumentima na nacionalnom nivou, te implementaciju međunarodnih dokumenata u domaćem zakonodavstvu.

Nije postignut dogovor oko termina zbog obaveza članova/ica Savjeta, za čije je održavanje potreban kvorum (Savjet broji 25 članova/ica). Imajući u vidu veoma kompleksnu strukturu Savjeta i njegovu brojčanost, te često nemogućnost obezbjeđivanja kvoruma za održavanje sjednica, neophodno je razmišljati u pravcu njegove transformacije.

11. Održavanje redovnih sastanaka Komisije za praćenje Plana aktivnosti za postizanje rodne ravnopravnosti

Održane tri sjednice Komisije za praćenje sprovođenja PAPRR-a i to:

- 18. marta na temu: “Predlog izvještaja o sprovođenju PAPRR-a za 2018. godinu sa novim dvogodišnjim Programom sprovođenja”,
- 08. maja na temu: “Priprema Nacionalnog izvještaja o primjeni Pekinške deklaracije i Platforme za akciju” i
- 26. juna na temu: “Priprema izvještaja Crne Gore o sprovođenju hitnih preporuka CEDAW Komiteta o implementaciji Konvencije o eliminaciji svih oblika diskriminacije žena”.

12. Podrška opštinama - obuke - nastaviti saradnju i podršku opštinama u cilju efikasnije primjene politika rodne ravnopravnosti na lokalnom nivou

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava sa Misijom OEBS-a u Crnoj Gori, i u 2018/2019 je nastavilo da sprovodi projekat: „Jačanje mehanizama za rodnu ravnopravnost na lokalnom nivou” kroz:

- jačanje kapaciteta lokalnih mehanizama – organizovana za članove/ice mreže koordinatorki na temu rodne ravnopravnosti, koja je organizovana 28-29. marta 2019. u Podgorici.
- održavanje treninga na lokalnom nivou – drugi ciklus tri modula za obuku trenera/ica rodnu ravnopravnost Mreže koordinatora/ki iz lokalnih samouprava – 27-29. maj; 6-7. jun; 13-14. jun 2019. godine, organizovani u Podgorici. Sedmodnevnu obuku je prošlo 9 predstavnika/ca lokalnih samoprava.
- pružanje podrške opštinama pri izradi lokalnih akcionih planova (LAP) za rodnu ravnopravnost:
 - * 10. april 2019 - Rožaje - jednodnevna radionica za LAP
 - * 11-12. april 2019 - Mojkovac - dvodnevna radionica za LAP + Rezolucija Savjeta Bezbjednosti (UNSCR) 1325 – Žene, mir i bezbjednost
 - * 15. april 2019 - Cetinje - jednodnevna radionica za LAP
 - * 23-24. april 2019 - Ulcinj - dvodnevna radionica za LAP + Rezolucija Rezolucija Savjeta Bezbjednosti (UNSCR) 1325 – Žene, mir i bezbjednost
- organizovanje treninga o rodno-odgovornom budžetiranju za članove/ce Mreže koordinatora/ki na lokalnom nivou – četiri dvodnevne radionice sa predstavnicima lokalnih samouprava i Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Misije OEBS-a i Ministarstva finansija - 24-25. jun za opštinu Tivat i 27-28. juna 2019. godine za opštinu Kolašin, i za opštine Pljevlja i Bijelo Polje (29/30. oktobra i 4/5. novembra 2019. godine).

Ministarstvo prati još četiri programa koje sprovodi u saradnji sa međunarodnim organizacijama:

- Projekat IPA 2014 “Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti“, koji realizuju Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori, ima za rezultate sledeće:
 - Ojačan pristup finansijama i finansijskim uslugama od strane žena
 - Pojačane mere za razvoj ženskog preduzetništva
 - Poboljšana politička prava, i sposobnost žena da učestvuju u politici i procesima upravljanja na svim nivoima
 - Osnaženi kapaciteti za isporučivanje efikasnog i efektivnog pristupa u slučajevima rodno zasnovanog nasilja i razvijeni kapaciteti za praćenje sprovođenja strukturnih reformi

Set aktivnosti realizovanih u 2019., kao i rezultati postignuti u okviru implementacije projekta, su doprinijeli ostvarivanju programskih ciljeva, koji su doprinijeli poboljšanju društvenog i institucionalnog reagovanja na promociju, zaštitu i sprovođenje ljudskih

prava i jednakih mogućnosti, sa posebnim naglaskom na sprovođenje politika rodne ravnopravnosti.

❖ **Unapređenje kapaciteta**

Godišnji budžet za 2019: 67,185 USD. Aktivnosti su uglavnom bile fokusirane na podršku Odeljenju za rodnu ravnopravnost da razviju strateške interakcije sa međunarodnom zajednicom i poboljšaju mehanizme praćenja i vrednovanja napretka u pogledu rodne ravnopravnosti u zemlji.

Indeks rodne ravnopravnosti Crne Gore prema EU prihvaćenoj metodologiji je razvijen od strane Evropskog instituta za rodnu ravnopravnost(EIGE). Indeks rodne ravnopravnosti je alat za mjerenje napretka rodne ravnopravnosti u EU, koji je razvio EIGE. To daje veću vidljivost za oblasti na kojim je potrebno poboljšanje i u krajnjem podržava politiku za dizajniranje efikasnije mjerljivosti rodne ravnopravnosti. Indeks je predstavljen 29 januara 2020. godine u Podgorici.

Link:

<http://www.mmp.gov.me/ResourceManager/FileDownload.aspx?rId=395627&rType=2>

Obuka za rodnu ravnopravnost je razvijena i dizajnirana sa ciljem jačanja upravljanja i odgovornosti za rodnu ravnopravnost kao sredstvo za unapređenje rodno odgovornih javnih politika.

Program obuke kao primarno usmjeren na unapređenje kapaciteta Ministarstva za ljudska i manjinska prava, ali i na kreatore politike i savjetnike sa poslovima iz oblasti rodne ravnopravnosti. Obuku je pohađalo 20 učesnika/ca.

U saradnji sa Upravom za kadrove Crne Gore, obuka je takođe organizovana i za ključne partnere Uprave za kadrove po ovom pitanju. Treningu je prisustvovalo 27 učesnika, od kojih 20 dobilo potvrde o pohađanju.

❖ **Borba protiv nasilja nad ženama**

Godišnji budžet za komponentu na rodno zasnovanog nasilja za 2019. je bio 85.135 USD. Aktivnosti su uglavnom bile fokusirane na razvoj kapaciteta za primjenu Protokola o postupanju i razvoja standardizovane interoperabilne nacionalne Baze podataka. Sledeće ključne aktivnosti su realizovane u 2019:

Protokol o postupanju u slučajevima rodno zasnovanog nasilja ima značajan strateški uticaj na institucionalan pristup i vođenje slučaja, kao i na postizanje određenih standarda u Poglavlju 23 tekovine Evropske unije, koji se odnose na prikupljanje podataka i baze podataka i sprovođenje Istanbulske konvencije.

Nacionalna baza podataka je pokrenuta u maju 2019, u saradnji sa Ministarstvom unutrašnjih poslova i Ministarstvom rada i socijalnog staranja.

Program obuke za implementaciju Protokola o postupanju u slučajevima rodno zasnovanog nasilja, osigurao je primjenu novog pristupa u svakodnevnom radu i razmjenu informacija. Prva faza obuke ima za ciljnu grupu 100 policajaca, koji su obučeni da koriste novi softver i obezbijede razmjenu podataka sa CSR, dok je druga faza, koja je za ciljnu grupu imala predstavnike centara za socijalni rad i druge relevantne institucije i

organizacije u primjeni novog pristupa, okupila 120 stručnjaka i bila je sprovedena uz podršku dvije nevladine organizacije - SOS Nikšić i Sklonište za žene i djecu žrtve nasilja.

Jačanje regulatornog okvira za rešavanje rodno zasnovanog nasilja - Akcioni plan je razvijen od strane Ministarstva rada i socijalnog staranja i usvojen od strane Vlade. Osim toga, razvijena su dva podzakonska akta za specijalizovane usluge skloništa i kriznih centara. Konačno, u okviru ovog Programa, koji se odnosi na poboljšanje zakonodavnog okvira, sačinjeni su amandmani i inicirano unapređenje Zakona o zaštiti od nasilja u porodici, koji je trenutno u proceduri izmjene i dopune.

❖ **Političko osnaživanje žena**

Godišnji budžet za komponentu političkog osnaživanja žena za 2019. bio je 42,493 USD. Aktivnosti su uglavnom fokusirane na zalaganje za izbornu zakonodavstvo započeto u 2018. i razvoj kapaciteta za podršku ženama u 16 političkih stranaka okupljenih oko Ženske političke mreže (ŽPM). U saradnji sa ŽPM su sprovedene sledeće ključne aktivnosti u 2019:

Sveobuhvatna strategija zagovaranja bila je usmjerena ka poboljšanju zakonskog okvira tri ciljna zakona, koja je rezultirala integracijom svih amandmana koje nudi ŽPM. Samo usvajanje Zakona o finansiranju političkih partija ima za ishod rezultat više od 500.000 evra u 2019. dodijeljenih posebno ženskim partijskim forumima, što predstavlja izuzetno visok finansijski rezultat ovog Programa.

Razvoj kapaciteta žena u političkim partijama uz podršku obučanih trenera i Ženske političke mreže je skup edukativnih treninga i okupljanja. Sastanak na temu strateškog planiranja održan 8.-10. februara za focus je imao pregled aktivnosti sprovedenih u 2018., ali i procjenu metodologije rada ŽPM i strategija. Vježbe planiranja su okupile 78 političara koji su učestvovali u razvoju i diskusijama 5 planova zagovaranja ŽPM: 1) izbornu zakonodavstvo, 2) preduzetništvo, 3) nasilje, 4) rodno-osjetljivog budžeta, 5) tržište rada i ekonomije. Aktivnosti na razvoju kapaciteta nastavljene su tokom cijele godine u različitim oblicima i za različite grupe od 368 žena iz političkih partija. U program obuke je takođe uključeno 48 novinara, koji su bili obučeni o rodnoj ravnopravnosti u cjelini, ali i o položaju žena u medijima, u političkim partijama, itd.

Konferencija o nasilju i primeni Istanbulske konvencije je organizovana u saradnji sa ŽPM i okupila je 5 ministara i više od 70 stručnjaka/nja za rodnu ravnopravnost u maju 2019. godine, u Podgorici. Konferencija je bila prekretnica za ubrzanje institucionalne posvećenosti borbi protiv rodnozasnovanog nasilja i brojne aktivnosti i obaveze su već prevedene u konkretne rezultate.

❖ **Podrška ženskom preduzetništvu**

Programska komponenta za žensko preduzetništvo je imala budžet od 44,842 USD za 2019.

Ženska politička mreža podržava programsku intervenciju u oblasti ženskog preduzetništva. U programu su bile targetirane samo dvije opštine za rad na razvoju lokalnih mehanizama za podršku ženskom preduzetništvu (Podgorica i Nikšić). Ženska

politička mreža je pokrenula inicijativu za druge opštine za dodjelu posebnih finansijskih sredstava za žensko preduzetništvo. U 2019, u sledećim opštinama izdvojeno je ukupno 201.000 evra za žensko preduzetništvo: Danilovgradu, Baru, Podgorici, Budvi, Ulcinju, Beranama, Kolašinu, Kotoru, Bijelom Polju, Rožajama, Gusinje, Plav, Mojkovac, Pljevlja, Tivtu, Herceg Novom. Imajući u vidu finansijski doprinosi komponenti i ishodu programa sa više od 200.000 evra u 2019, koji se izdvaja iz lokalnih budžeta – to predstavlja visok finansijski rezultat ove komponente projekta.

Program će nastaviti sa podrškom i jačanjem kapaciteta lokalnih žena kako bi koristile svoj preduzetnički potencijal i za otvaranje novih preduzeća u opštinama u kojima su uvedene posebne budžetske linije za žene preduzetnice. Lokalni konsultant obezbeđuje mentorstvo i stručnu podršku za 102 žene preduzetnice, dok su 4 opštine dobile podršku razvoju institucionalnih kapaciteta.

- Program: “Dijalog za budućnost” - Program zajednički sprovode UNDP, UNICEF i UNESCO, u partnerstvu sa kabinetima predsjednika/ predsjedništvima i vladama u Crnoj Gori, Bosni i Hercegovini i Republici Srbiji. Program finansira Fond Ujedinjenih nacija za izgradnju mira (eng. Peacebuilding fund).

Opšti cilj zajedničkog regionalnog programa Dijalog za budućnost (eng. Dialogue for the Future - DFF), je da stvori dodatni prostor za konstruktivan dijalog između građana, zajednica, kao i građana i donosilaca odluka, promovisući na taj način društvenu koheziju, povjerenje i poštovanje različitosti. Program doprinosi ostvarivanju Agende za održivi razvoj 2030, sa fokusom na četiri cilja održivog razvoja: kvalitetno obrazovanje (cilj 4), rodna jednakost (cilj 5), održivi gradovi i zajednice (cilj 11), mir, pravda i jake institucije (cilj 16).

Aktivnosti regionalnog programa

- Jačanje kapaciteta mladih: Razvoj kapaciteta adolescenata i mladih da konstruktivno učestvuju u dijalogu i procesima donošenja odluka, aktivno doprinose i vode pozitivne promjene u svojim zajednicama i zemljama, bore se protiv stereotipa i promovišu prihvatanje različitosti;
- Jačanje kapaciteta žena: Razvoj kapaciteta djevojaka i žena za liderstvo i zastupanje;
- Jačanje kapaciteta nastavnika/ca: Rad sa nastavnicima/cama na primjeni nastavnih sadržaja iz domena društvene kohezije (što uključuje vještine koje se tiču tolerancije, saradnje, rješavanja konflikata, komunikacije, medijske pismenosti, građanskog obrazovanja, interkulturalnog dijaloga i sl);
- Jačanje kapaciteta medija: Rad sa medijima i novinarima/kama u cilju jačanja objektivnog i pozitivnog medijskog izvještavanja;
- Dijalozi: Okupljanje mladih, žena, medija, nastavnika/ca, nevladinih organizacija, donosilaca odluka i drugih zainteresovanih strana kroz dijaloške događaje, kako bi identifikovali i predložili aktivnosti za jačanje društvene kohezije na državnim i regionalnom nivou;
- Grantovi: Implementacija prioriteta identifikovanih i dogovorenih na dijaloškim događajima kroz regionalnu grant šemu;

- Unapređenje politika: Inicijative za unapređenje politika u saradnji sa institucijama, prema utvrđenim prioritetima.

- Zajedno sa Upravom za kadrove i Kancelarijom UNDP-a u Crnoj Gori prati program obuke za državne službenike i namještenike za rodnu ravnopravnost.

- Projekat sa Westminsterском fondacijom, pokrenut od septembra 2019. godine, a odnosi se na jačanje lokalnih mehanizama za zabranu višestruke diskriminacije.

Vestminsterska fondacija za demokratiju (u daljem tekstu: VFD) u Crnoj Gori trenutno sprovodi pripreme aktivnosti za inicijativu "Diskriminisane žene - povratak sa margina" u opštinama Bijelo Polje i Ulcinj.

Kroz ciklus od tri radionice, organizovane od decembra 2019. do februara 2020. godine u Bijelom Polju, žene iz marginalizovanih grupa su informisane o postojećim aktima, mehanizmima i načinima učešća u procesu odlučivanja na lokalnom i nacionalnom nivou. Kroz mentorsku podršku, učesnice radionica su podržane da identifikuju i predlože konkretne aktivnosti koje bi mogle dovesti do njihove bolje uključenosti, naglašavajući ulogu lokalnih institucija u sprječavanju diskriminacije.

Pored mentorske podrška ženama, VFD je organizovala i dvije radionice sa odbornicima/cama Skupštine opštine Bijelo Polje. Na prvoj radionici, održanoj u decembru 2019. godine, odbornici-e su informisani o ljudskim pravima marginalizovanih žena, anti-diskriminaciji, uključivanju i različitosti, kako bi mogli da podržavaju žene iz ovih grupa i zalažu se za njihova prava. Druga radionica, održana 7. februara 2020. fokusirala se na strateški okvir i dokumente koji postoje u opštini Bijelo Polje i načine na koje se njihove odredbe mogu koristiti za podršku marginalizovanim ženama. Na radionici je posebno naglašena uloga lokalnih odbornika/ca u kreiranju i sprovođenju politika koje utiču na žene iz marginalizovanih grupa, istovremeno ističući odgovornost lokalnih skupština opština.

U opštini Ulcinj, aktivnosti su započete u decembru i do sada je održana prva radionica sa odbornicama-cima u Skupštini opštine Ulcinj (16.12.2019.) i prva radionica sa ženama iz marginalizovanih kategorija (16.-17.01.2020.).

Pripremna faza VFD projekta sprovedena je uz podršku Opštine Bijelo Polje – Kancelarije za rodnu ravnopravnost, Opštine Ulcinj, kao i Ministarstva za ljudska i manjinska prava Crne Gore – Odjeljenja za rodnu ravnopravnost.

5.5 Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana

Tematski dio

1. Izveštaj o implementaciji Akcionog plana za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. za 2018. godinu

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa nadležnim institucijama koje su Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2012-2016. zadužene za realizaciju aktivnosti predviđenih Strategijom i pratećim jednogodišnjim akcionim planovima, pripremilo je Predlog Izveštaja o sprovođenju Strategije za 2018. godinu i uputilo ga Vladi na usvajanje. S tim u vezi, na 116 sjednici Vlade Crne Gore održanoj od 04. aprila 2019. godine usvojen je Izveštaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020. za 2018. godinu.

2. Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020. za 2019. godinu

Na 116. sjednici Vlade Crne Gore održanoj od 04. aprila 2019. godine usvojen je Izveštaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020. za 2018. godinu i donešen Akcioni plan za sprovođenje Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020. za 2019. godinu. Akcionim planom su definisane konkretne aktivnosti, nosioci, potrebna finansijska sredstva i indikatori učinka za operativne ciljeve, odnosno za mjerenje napretka u svim oblastima društvenog života definisanih Strategijom.

3. Sedmodnevno zimovanje/ljetovanje za najbolje učenike romske i egipćanske zajednice u dječijem odmaralištu

Obrazovanje pripadnika romske i egipćanske zajednice je ključno za njihovu integraciju u svim sferama crnogorskog društva. Upravo iz tog razloga, u periodu od 15-21. januara 2019. godine, realizovana je jedna od kontinuiranih aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava, odnosno Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana. Naime, u dječijem odmaralištu JU „Lovćen-Bečići“ na Ivanovim koritima na Cetinjuu organizovano je sedmodnevno zimovanje za 24. učenika/učenice (13 Ž), VII, VIII i IX razreda osnovnih škola iz Podgorice, Nikšića, Tivta i Herceg Novog. Tokom boravka u

odmaralištu, djeci je bila obezbijedena medicinska zaštita, škola skijanja, kao i animatori, a imali su priliku i da uče i obnavljaju znanje maternjeg, odnosno romskog jezika i kulture kroz radionice za neformalno učenje jezika.

Takođe, sa istim ciljem, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo sedmodnevno ljetovanje za najbolje učenike romske i egipćanske populacije VII, VIII i IX razreda iz Crne Gore u „Domu solidarnosti Crvenog krsta Crne Gore“ u Sutomoru. Na sedmodnevnom ljetovanju, u periodu od 12-19. juna 2019. godine, boravilo je 24. učenika/učenice (6Ž) VII, VIII i IX razreda, pripadnika romske i egipćanske populacije iz nekoliko osnovnih škola iz Podgorice, Nikšića i Berana.

4. Regionalni projekat „Integracija Roma 2020“

Lideri zemalja Zapadnog Balkana potpisali su 05. jula. 2019.godine Deklaraciju o integraciji Roma, na Samitu koji je održan u poljskom gradu Poznan. Cilj deklaracije je da podrži socio-ekonomske integracije romske populacije.

Lideri su obećali da će preduzeti sve neophodne korake da ostvare konkretne rezultate u područjima zapošljavanja, stanovanja, edukacije, zdravstva i borbe protiv diskriminacije Roma. Zemlje koje su obuhvaćene procesom su Bosna i Hercegovina, Srbija, Crna Gora, Kosovo, Sjeverna Makedonija i Albanija.

Inače, Samit Zapadnog Balkana dio je Berlinskog procesa, inicijative koju je pokrenulo nekoliko zemalja EU kako bi podstaklo regionalnu suradnju i evropsku perspektivu Zapadnog Balkana.

5. Organizovana kampanja u Opštinama sa značajnim brojem građana romske i egipćanske zajednice na temu: „Svi u školu“

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Nacionalnim Romskim savjetom je organizovala kampanju u Opštinama sa značajnim brojem građana romske i egipćanske zajednice sa temom: „Svi u školu“.

Ovom kampanjom su obuhvaćeni sljedeći gradovi: Tivat, Kotor, Budva, Cetinja, Herceg Novi, Nikšić, Berane, Bijelo Polje, Pljevlja i Podgorica u cilju motivacije pripadnika romske i egipćanske zajednice za upis u predškolsko obrazovanje, upis u prvi razred osnovne škole, kao i upis u srednjoškolsko obrazovanje.

Ovom kampanjom je obuhvaćen razgovor sa preko 600 roditelja romske i egipćanske populacije i više od 200 učenika sedmog, osmog i devetog razreda osnovnih škola u navedenim opštinama.

6. Obilježavanje 8. aprila, Svjetskog dana Roma

Povodom Svjetskog dana Roma, 8. aprila, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina i Romskim savjetom, obilježilo je 8. april – Svjetski dan Roma događajem pod nazivom „Rušimo predrasude“ u velikoj sali KIC-a „Budo Tomović“. U okviru događaja za najmlađu publiku, organizovana je predstava za djecu „Da sam nako ko vlada planetom – kratka priča o ljudskim pravima“.

7. Edukacija o „Zabrani diskriminacije“ - obuka za predstavnike institucija

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u Ulcinju 17. maja 2019., u Andrijevići 29 -30. jula 2019., i Bijelom Polju 3-4. oktobra 2019 godine organizovalo edukaciju o zabrani diskriminacije, sa naročitim osvrtom na diskriminaciju prema romskoj i egipćanskoj populaciji. Ovim edukacijama je obuhvaćeno preko 70 učesnika/ca (42 žene).

Cilj ovih radionica je da se zaposleni u državnim institucijama, lokalnim samoupravama, javnim ustanovama, školama, sudovima, tužilaštvu i sl., dodatno edukuju za senzibilan rad sa pripadnicima romske i egipćanske zajednice, kako bi se smanjio stepen diskriminacije i jednako tako rušile uvriježene predrasude prema romskoj i egipćanskoj populaciji.

Takođe, od učesnika/učesnica koji/koje su uspješno pohađali/pohađale ove radionice, formiraće se timovi koji će biti osposobljeni da po opštinama gdje gravitira romska i egipćanska zajednica, reaguju i procisuiraju svaki oblik diskriminacije, na koje bude naišla ova zajednica. Timove će sačinjavati predstavnici/ce iz različitih institucija, predstavnici/predstavnice Nacionalnog Romskog savjeta i predstavnici romskog/egipćanskog civilnog sektora. Timove će formirati Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa predstavnicima/predstavnicama Zaštitnika ljudskih prava i sloboda.

8. Formiranje timova za sprovođenje edukacija o zabrani diskriminacije

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u Ulcinju, Andrijevići i Bijelom Polju organizovalo edukaciju o zabrani diskriminacije, sa naročitim osvrtom na diskriminaciju prema romskoj i egipćanskoj populaciji. Na radionicama su prisustvovali zaposleni u državnim institucijama, lokalnim samoupravama, javnim ustanovama, školama, sudovima, tužilaštvu i sl., dodatno edukuju za senzibilan rad sa pripadnicima romske i egipćanske zajednice, kako bi se smanjio stepen diskriminacije i jednako tako rušile uvriježene predrasude prema romskoj i egipćanskoj populaciji.

Takođe, od učesnika/učesnica koji/koje su uspješno pohađali/pohađale ove radionice tokom 2019. godine, u narednom periodu će se formirati timovi koji će biti osposobljeni da po opštinama gdje gravitira romska i egipćanska zajednica, reaguju i procisuiraju svaki oblik diskriminacije, na koje bude naišla ova zajednica. Timove će sačinjavati predstavnici/ce iz različitih institucija, predstavnici/ce Nacionalnog Romskog savjeta i predstavnici romskog/egipćanskog civilnog sektora. Timove će formirati Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa predstavnicima/predstavnicama Zaštitnika ljudskih prava i sloboda.

9. Podizanje nivoa javne svijesti o potrebi suzbijanja diskriminacije pripadnika/pripadnica romske i egipćanske manjine

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u Ulcinju 17. maja 2019., u Andrijevići 29 -30. jula 2019., i Bijelom Polju 3-4. oktobra 2019 godine organizovalo edukaciju o zabrani diskriminacije, sa naročitim osvrtom na diskriminaciju prema romskoj i egipćanskoj populaciji. Ovim edukacijama je obuhvaćeno preko 70 učesnika/ca (42 žene).

Cilj ovih radionica je da se zaposleni u državnim institucijama, lokalnim samoupravama, javnim ustanovama, školama, sudovima, tužilaštvu i sl., dodatno edukuju za senzibilan rad sa pripadnicima romske i egipćanske zajednice, kako bi se smanjio stepen diskriminacije i jednako tako rušile uvriježene predrasude prema romskoj i egipćanskoj populaciji.

10. Edukacije za mlade pripadnike romske i egipćanske populacije sa fokusom na stvaranje lidera iz ove zajednice u cilju preuzimanja odgovornosti u daljim integracijama ove manjinske zajednice

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo edukacije u Budvi 1-2 juna, 2019. godine, u Ulcinju 5-6 oktobra, 2019. godine. i 16-17 novembra 2019. godine o Izgradnji lidera u preuzimanju odgovornosti u daljim integracijama romske i egipćanske zajednice. Cilj ovih edukacija je podizanje svijesti mladih, obrazovanih i uspješnih osoba iz romske i egipćanske populacije kako bi pokrenuli/pokrenule promjene u svojim zajednicama u cilju uključivanje ovih marginalizovanih zajednica u društvene procese crnogorskog društva, i kako bi više motivisali svoju zajednicu na integraciju i zajednički radili na iskorjenjivanju siromaštva.

11. Organizovana trodnevna ekskurzija po Crnoj Gori za polumaturante romske i egipćanske zajednice

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je trodnevnu ekskurziju po Crnoj Gori u periodu od 27-29 maja 2019. godine za najbolje polumaturante/polumaturantkinje iz romske i egipćanske populacije. Trodnevna ekskurzija je organizovana u cilju motivisanja učenika/učenica da nastave svoje obrazovanje i upišu srednju školu, ali i kao i nagrada za njihov dosadašnji školski uspjeh.

Prvog dana djeca su obišla nacionalne parkove Biogradska gora i Durmitor gdje je omogućena posjeta Biogradskom jezeru, Crnom jezeru i opštini Žabljak. Drugog dana djeca su boravila u Nikšiću (obilazak Krupačkog jezera, posjeta vidikovcu na Trebjesi) i Herceg Novom. Trećeg dana organizovan je obilazak Kotora, Budbe i prijestonice Cetinja (obilazak muzeja Kralja Nikole uz edukativni sadržaj koji su dobili tom prilikom). Tokom ekskurzije učenici/učenice su imali/imale priliku da uče o kulturi i istoriji Crne Gore, ali i da se međusobno druže i upoznaju, stiču nova poznanstva i znanja.

Ovo je bila prva trodnevna ekskurzija za polumaturante romske i egipćanske zajednice koju je Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo za 24 (dvadeset i četiri) učenika/učenicu.

12. Ekskurzija za 45 učenika/učenica romske i egipćanske populacije

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je finansiralo ekskurziju za 45 učenika/učenica romske i egipćanske zajednice IX razreda iz OŠ „Božidar Vuković Podgoričanin“ iz Podgorice (33 učenika/učenice), OŠ „Marko Miljanov“ iz Podgorice (8 učenika/učenica) i OŠ „Mileva Lajović Lalatović“ iz Nikšića (4 učenika/učenice). Realizacijom ove aktivnosti omogućeno je učenicima/učenicama romske i egipćanske zajednice završnog razreda OŠ da sa svojim vršnjacima iz škole borave na sedmodnevnoj ekskurziji. Ova aktivnost je imala za

cilj da se učenici/učenice motivišu za nastavak svog školovanja i na sekundarnom nivou obrazovanja, ali i kao nagrada za već ostvarene rezultate u osnovnoškolskom obrazovanju.

13. Unapređenje zdravlja pripadnika/pripadnica romske i egipćanske populacije - preventivni pregledi

U cilju promovisanja značaja očuvanja zdravlja, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u saradnji sa Ministarstvo zdravlja, odnosno Domovima zdravlja u Nikšiću (07.06.2019.), i Domu zdravlja na Koniku u Podgorici (10-11.06.2019.), organizovalo tri akcije preventivnog pregleda za pripadnike romske i egipćanske zajednice. Izvršena je provjera nivoa šećera u krvi, mjerenje krvnog pritiska, izvršen je pregled od strane ljekara opšte prakse i urađeno snimanje pluća. Ovim preventivnim pregledima je obuhvaćeno preko 60 radnika Javnog komunalnog preduzeća iz opštine Nikšić i opštine Podgorice.

Pomenuta aktivnost imala je za cilj podizanje svijesti o značaju pravovremenih i redovnih preventivnih pregleda pripadnika/pripadnica ranjivih grupa u našem društvu. Predstavnici Ministarstva i ordinirajući doktori/doktorke iskoristili su priliku da učesnicima preventivnih pregleda ukažu na značaj redovnog zdravstvenog pregleda ali i o ulozi njih kao roditelja koju imaju prema svojoj djeci kada je u pitanju očuvanje njihovog zdravlja.

14. Eliminirati stereotipe i predrasude o licima sa invaliditetom, kao i štetne radnje kojima se diskriminišu u svim oblastima života, uključujući i predrasude zasnovane na polu i uzrastu

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u sklopu Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana organizovalo je kampanje za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocija jednakosti na nivou lokalnih samouprava. Kampanje su organizovane u Rožajama i Beranama – 11.11.2019., Petnici i Bijelom Polju -13.11.2019., u Pljevljima -15.11.2019., u Podgorici – 27.09.2019., u Ulcinju i Baru – 19. 11.2019., u Herceg Novi i Kotoru 21.11.2019., u Tivtu – 25.11.2019., u Nikšiću – 04.12.2019., i u Budva i Cetinje -05.12.2019 godine. Ovim kampanjama je obuhvaćeno preko 300 roditelja (200 žena). Ovim kampanjama obuhvaćena su sva romska naselja u opštinama gdje gravitira romska populacija u Crnoj Gori, i podijeljeni informativni flajeri.

15. Formirati registar lica sa invaliditetom, kao i obezbijediti pristup informacijama i samo informisanje lica sa invaliditetom o pravima iz socijalne i dječije zaštite

Tokom sprovođenja kampanje, koja je opisana pod tačkom 16., prikupljeni su podaci o licima sa invaliditetom iz romske i egipćanske populacije, kojima su prezentovane informacije o pravima iz socijalne i dječije zaštite. Tokom ovih kampanji prepoznato je 11. lica (8 m. 3 ž.) osoba sa invaliditetom. Ovo zasigurno nije konačan broj lica sa invaliditetom iz ove manjinske zajednice i u narednom periodu radiće se na identifikaciji ovih osoba po svim opštinama gdje gravitira romska i egipćanska populacija.

16. Sprovođenje kampanje za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocija jednakosti na nivou lokalnih samouprava

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u sklopu Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana organizovalo je kampanje za zaštitu lica sa invaliditetom od diskriminacije i promocija jednakosti na nivou lokalnih samouprava. Kampanje su organizovane u Rožajama i Beranama – 11.11.2019., Petnici i Bijelom Polju -13.11.2019., u Pljevljima -15.11.2019., u Podgorici – 27.09.2019., u Ulcinju i Baru – 19. 11.2019., u Herceg Novi i Kotoru 21.11.2019., u Tivtu – 25.11.2019., u Nikšiću – 04.12.2019., i u Budva i Cetinje -05.12.2019 godine. Ovim kampanjama je obuhvaćeno preko 300 roditelja (200 žena). Ovim kampanjama obuhvaćena su sva romska naselja u opštinama gdje gravitira romska populacija u Crnoj Gori, i podjeljeni informativni flajeri.

Takođe, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je 14. maja 2019 godine u Rožajama i 24. maja 2019 godine u Pljevljima organizovalo pozorišnu predstavu o „ljudskim pravima“ za romsku i egipćansku djecu, uključujući i djecu sa invaliditetom. Sva djeca moraju biti ravnopravno uključena u obrazovne ustanove, čime se stiču jednake mogućnosti za kvalitetno školovanje i razvijamo klima u kojoj će se svi učenici/e osjećati dobrodošlim, da se svakom učeniku/ci pruži prilika da razvije svoje potencijale i raste u klimi uvažavanja i poštovanja. Broj djece koja su prisustvovala ovoj predstavi je 500, među kojima su bila i djeca sa invaliditetom.

17. Edukacija roditelja, djece, romskih i egipćanskih aktivistkinja, službenika/službenica državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkim i/ili prisilnim brakovima među romskom i egipćanskom populacijom

U organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovane su edukacije za roditelje, djecu romske i egipćanske populacije, kao i NVO aktiviste/aktivistkinje, službenike/službenice državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici, nasilja nad djecom i dječijih ugovorenih/prisilnih brakova među romskom populacijom i to u sljedećim gradovima: u Ulcinju i Baru – 25.07.2018, u Beranama – 25.09.2018, Bijelom Polju - 01.10.2018, u Pljevljima 15.10.2018, u Podgorici – 18.10.2018, u Herceg Novom – 19.10.2018, u Tivtu i Kotoru 23.10.2018, u Budvi i Cetinju – 30.10.2018, u Nikšiću – 02.10.2018. Edukacije se organizuju u vidu predavanja a predavači su predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Nacionalne kancelarije za borbu protiv trgovine ljudima i predstavnici/predstavnice civilnog sektora iz Crne Gore. Ovim edukacijama je obuhvaćeno preko 350 osoba (200 žena).

18. Organizacija kampanje u romskim naseljima o problemu nasilja u porodici i dječijim/ugovorenim brakovima djevojčica romske i egipćanske zajednice

U organizaciji Ministarstva za ljudska i manjinska prava realizovane kampanje po naseljima za roditelje, djecu romske i egipćanske populacije, kao i NVO aktiviste/aktivistkinje, službenike/službenice državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici, nasilja nad djecom i dječijih ugovorenih/prisilnih brakova među romskom populacijom i to u sljedećim gradovima: u Ulcinju i Baru – 25.07.2018, u Beranama – 25.09.2018, Bijelom Polju - 01.10.2018, u Pljevljima 15.10.2018, u Podgorici – 18.10.2018,

u Herceg Novom – 19.10.2018, u Tivtu i Kotoru 23.10.2018, u Budvi i Cetinju – 30.10.2018, u Nikšiću – 02.10.2018.

Ono što se dodatno organizuje tokom kampanja, jeste da se svim mještanima romskih naselja dijele informativni flajeri koji, pored ostalog, sadrže brojeve svih nadležnih službi kojima se mogu obratiti u slučaju potrebe. Inače flajeri su odštampani na crnogorskom, albanskom i romskom jeziku.

19. Edukacija zaposlenih u nadležnim institucijam o ranoj identifikaciji dječijih ugovorenih brakova, nasilja u porodici i borbe protiv trgovine ljudima

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, shodno obavezama koje proizilaze iz Akcionog plana za sprovođenje „Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u crnoj Gori 2016-2020“, organizovalo je seminar na temu: “Zabrana dječijih ugovorenih brakova, nasilja u porodicu i borba protiv trgovine ljudima“.

Održane su dvije edukacije na ovu temu 17-18 septembar, 2019. godine u Tivtu i 24-25 oktobra, 2019.godine u Bijelom Polju. Seminar je bio namijenjen zaposlenima u državnim institucijama, odnosno javnopravnim organima i opštinskim organizacijama, koje djeluju na teritorijima opština: Herceg Novi, Tivat, Kotor, Budva Rožaja, Berana, Petnice, Pljevlja i Bijelog Polja čiji referati podrazumijevaju i rad sa pripadnicima romske i egipćanske populacije.

Edukaciju su vodili predstavnici Ministarstva za ljudska i manjinska prava i predstavnici Odsjela za borbu protiv trgovine ljudima. Ukupan broj prisutnih 55 (36 žena).

Cilj ovih edukacija je da se učesnici navedenih relevantnih institucija upoznaju sa običajima i kulturnom praksom koja se odvija u ovoj zajednici, da se upoznaju поближе kako romska i egipćanska zajednica vidi ugovorene, dječije i prisilne brakove, nasilje u porodici i borbu protiv trgovine ljudima, i da razumiju koji zakonodavni okvir mogu koristiti i mjere koje treba preduzeti u takvi situacijama.

20. Obilježen 05. novembar – Svjetski dan romskog jezika

05 novembra 2019 godine Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina, povodom Svjetskog dana romskog jezika organizovalo je Regionalnu konferenciju „Romski jezik u obrazovanju“. Na regionalnoj konferenciji je prezentovan program za uvođenje romskog jezika u obrazovni sistem Crne Gore, dok su iskustva svojih država prezentovali predstavnici/ce iz zemalja regiona. U crnogorskom društvu mnogo je urađeno, posebno kada je riječ o obrazovanju. Međutim, treba biti oprezan da integracija ne uključuje asimilaciju, te da je očuvanje i promovisanje jezika zajednice važan element u ostvarivanju tog cilja. Crna Gora je ratifikovala Evropsku povelju o regionalnim ili manjinskim jezicima kao i evropsku konvenciju za zaštitu i promociju jezika koje koriste tradicionalne manjine, uključujući i Rome.

21. Edukacije za pripadnice romske i egipćanske populacije i drugih nacionalnih manjina u cilju osnaživanja za bavljenje politikom

Jedna od redovnih aktivnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava je organizovanje okruglih stolova u saradnji sa nadležnim institucijama i civilnim sektorom u cilju osnaživanja pripadnika nacionalnih manjina i drugih manjinskih nacionalnih zajednica za bavljenje politikom. Shodno tome, Ministarstvo za ljudska i manjinska prava organizovalo je dvije obuke u Ulcinju o Političkoj participaciji pripadnika/pripadnica romske i egipćanske populacije, odnosno edukacije za mlade pripadnike/pripadnice nacionalnih manjina sa fokusom na Romkinje u cilju osnaživanja za bavljenje politikom. Edukacije su organizovane 22-23 jula 2019. godine i 28-29 septembra 2019. godine u Ulcinju.

Ove edukativne aktivnosti izuzetno su važne s obzirom da podaci pokazuju da se pripadnice manjinskih naroda, prije svega, romske i egipćanske populacije suočavaju sa višestrukom diskriminacijom, što je posledica rodne pripadnosti i pripadnosti manjinskom narodu, odnosno manjinskoj nacionalnoj zajednici. Ovim edukacijama je obuhvaćeno 56 učesnika/učesnica (14 žena).

22. Prevod i štampanje pravnih propisa na Romski jezik

Tokom 2019. godine iz razloga nedostatka finansijskih sredstava nijesu prevedeni i štamani pravni propisi na Romski jezik.

23. Saradnja sa lokalnim samoupravama na polju izrade i sprovođenja lokalnih Akcionih planova za Rome i Egipćana

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je tokom 2019. godine saradivalo sa Opštinom Berane i Opštinom Ulcinj prilikom izrade Lokalnog Akcionog plana za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana.

24. Organizacija kvartalnih sastanaka sa NVO sektorom

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana, održava kvartalne sastanke sa Romskim savjetom i nevladinim organizacijama koje se bave unapređenjem i zaštitom prava roma i egipćana. Na sastancima se razgovara o aktivnostima koje su preduzete u prethodnom kvartalnom periodu, o aktivnostima koje se planiraju za naredni kvartal, daju se sugestije ili primjedbe u cilju unapređenja položaja romske i egipćanske zajednice, o čemu se obavještava Komisija za praćenje sprovođenja Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020.

25. i 26. Informisanje Roma i Egipćana o važnosti rješavanja pravnog statusa, kao i značaju upisa djece u matični registar rođenih

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u sklopu Odjeljenja za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana organizovalo je kampanju Informisanja Roma i Egipćana o važnosti rješavanja pravnog statusa, te značaju upisa djece u matični registar rođenih. Kampanje su organizovane u Rožajama i Beranama – 11.11.2019., Petnici i Bijelom Polju -13.11.2019., u Pljevljima -15.11.2019., u Podgorici – 27.09.2019., u Ulcinju i Baru – 19. 11.2019., u Herceg Novi i Kotoru 21.11.2019., u Tivtu – 25.11.2019., u Nikšiću – 04.12.2019, i u Budva i Cetinje -05.12.2019 godine.

NAPOMENA: Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je tokom 2019. godine realizovalo i sljedeće aktivnosti vezano za integraciju Roma i Egipćana u Crnoj Gori, i to:

*** Javni konkurs "Inkluzija za sve – Romi/Romkinje i Egipćani/Egipćanke su dio našeg društva"**

Na osnovu člana 32v Zakona o nevladinim organizacijama ("Službeni list CG", br.39/11 i 37/17), a u vezi sa Odlukom o utvrđivanju prioriternih oblasti od javnog interesa i visine sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u 2019. godini ("Službeni list CG", br. 80/18) i Pravilnikom o sadržaju javnog konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija i izgledu i sadržaju prijave na javni konkurs ("Službeni list CG", br.14/18), Komisija za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija Ministarstva za ljudska i manjinska prava objavila je dana 28.02.2019. godine javni konkurs „Inkluzija za sve – Romi/Kinje i Egipćani/Ke su dio našeg društva“ za finansiranje projekata/programa nevladinih organizacija u oblasti: zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava, zaštita prava Roma/kinja i Egipćana/ki.

Komisija je dana 22. novembra 2019. godine donijela Odluku o raspodjeli sredstava za finansiranje 16 (šesnaest) projekata nevladinih organizacija u oblasti Zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava – zaštita prava Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki za 2019. godinu u ukupnom iznosu od 214969.42 €.

*** Redovno održavanje sjednica Komisije za praćenje sprovođenja Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020.**

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava kvartalno organizuje sastanke Komisije za praćenje sprovođenja Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016–2020. godine, na kojima se izvještava o realizaciji mjera iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije, planiranih za određeni kvartal. Komisiju sačinjavaju predstavnici nadležnih resora za realizaciju određenih aktivnosti, kao i predstavnici Romskog savjeta u Crnoj Gori i nevladinih organizacija.

*** Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je organizovalo obuku za članove Komisije za praćenje implementacije Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 na temu: "Odgovorno budžetiranje prema Romima"**

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u periodu 23-24 septembra 2019. godine organizovalo obuku u Kolašinu za članove Komisije za praćenje implementacije *Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020* na temu: "Odgovorno budžetiranje prema Romima". Na ovoj obuci skrenuta je pažnja članovima Komisije da se u narednom periodu planira programsko budžetiranje, a ne linijsko kao što je do sada to bio slučaj. Programsko budžetiranje bi trebalo da korespondira sa novom *Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2021-2024*.

5.6 Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova

Tematski dio

1. Praćenje realizacije i priprema izvještaja o realizaciji mjera iz Programa pristupanja Crne Gore Evropskoj uniji, kao i akcionih planova za pregovaračka poglavlja 23 i 19

Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova, prati implementaciju mjera iz Akcionih planova za pregovaračko poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je, u za to predviđenim rokovima, slalo informacije o implementaciji predviđenih mjera u ovim poglavljima, kao i informacije koji su inkorporirane u relevantne izvještaje, uključujući i periodične izvještaje, koji se šalju kao prilog za Izvještaj o napretku.

Predstavnici/e Ministarstva za ljudska i manjinska prava su učestvovali/e na sastanku Pododbora za inovacije, ljudske resurse, informaciono društvo i socijalnu politiku koji je održan u Briselu 1-2. oktobra 2019. godine, i tom prilikom predstavili/e najvažnije informacije iz nadležnosti Ministarstva u oblasti antidiskriminacije, zabrane diskriminacije lica sa invaliditetom, zaštite i unapređenja ljudskih i manjinskih prava, uključujući prava Roma i Egipćana u Crnoj Gori i rodne ravnopravnosti. Takođe je predstavljena dinamika implementacije projekata, koji se finansiraju iz EU fondova, a u nadležnosti su Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

2. Koordiniranje i praćenje sprovođenja projekta IPA 2014 “Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti”

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je bilo korisnik projekta IPA 2014 “Podrška antidiskriminacionim i politikama rodne ravnopravnosti” koji je finasiran iz pretpristupnih IPA fondova Evropske unije, i koji je implementirala kancelarija UNDP-a u Crnoj Gori. Implementacija ovog projekta je završena zaključno sa decembrom 2019. godine, a sve relevantne informacije o sprovedenim aktivnostima za 2019. godinu se nalaze pod tačkom 5.4. ovog Izvještaja.

3. Priprema projekata za apliciranje za pretpristupne fondove EU, kao i za apliciranje kod međunarodnih organizacija ili država koje će ponuditi donatorska sredstva.

Tokom 2019. godine Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova, radilo je u okviru Programa Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku (SOPEES 2015-2017), na pripremi projektne/tenderske dokumentacije za dvije aktivnosti:

- Grant šemu - „Podrška socijalnoj inkluziji- Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki „;
- Ugovor o uslugama – „Kampanje o ranim/prisilnim/ugovorenim brakovima, porodičnom nasilju i uličnom prosjačenju”.

4. Koordiniranje i praćenje sprovođenja SOPEES projekta

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je jedan od korisnika Programa Evropske unije i Crne Gore za zapošljavanje, obrazovanje i socijalnu politiku (SOPEES 2015-2017). U julu 2018. godine je potpisan Finansijski sporazum za ovaj projekat, koji se sprovodi po principu “decentralizovanog modela”. U okviru programske Akcije 3 „Poboljšanje sistema socijalne uključenosti i sistema socijalne i dječje zaštite”, u nadležnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava je Aktivnost 3.3 “Uključivanje marginalizovanih grupa u zajednicu”. U okviru ove aktivnosti planirana su dva projekta:

- Grant šemu - „Podrška socijalnoj inkluziji- Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki „;
- Ugovor o uslugama – „Kampanje o ranim/prisilnim/ugovorenim brakovima, porodičnom nasilju i uličnom prosjačenju”.

Projekat: Grant šema- - „Podrška socijalnoj inkluziji- Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki „
Projekat se odnosi na unapređenje korišćenja prava Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki, kroz model uključivanja asistenata u socijalnoj inkluziji Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki u oblastima: zdravstva, zapošljavanja, i socijalne zaštite. Oni će u okviru ovog projekta biti obučeni za asistenete u socijalnoj inkluziji , i određeni broj njih će raditi projektno na godinu dana u zdravstvenim ustavnovima, područnim kancelarijama Zavoda za zapošljavanje i ustanovama socijalne zaštite. Projekat će se sprovoditi u 11 crnogorskih opština: Bar, Berane, Bijelo Polje, Budva, Cetinje, Herceg Novi, Nikšić, Pljevlja, Podgorica, Ulcinj i Tivat. Trajanje ovog projekta predviđeno je za najmanje 12, najviše 18 mjeseci. Ukupan budžet ovog projekta iznosi 440.882,35 €, od čega su sredstva Evropske unije 374.750,00 a sredstva iz Budžeta Crne Gore 66.132,35 €.

Javni poziv za dodjelu bespovratnih sredstava za ovaj projekat je objavljen 7. avgusta 2019. godine. Tim povodom održane su dvije Informativne sesije za potencijalne aplikante:

- 17. septembra u Podgorici (42 učesnika/učesnica)
- 17. oktobra u Nikšiću (18 učesnika/učesnica) .

Radi bolje medijske prezentacije ovog projekta organizovano je i televizijsko gostovanje u jutranjem program nacionalne televizije, kada je predstavica Odjeljenja Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova, predstavila relevantne

informacije u vezi Javnog poziva i uslova za apliciranje za dodjelu bespovratnih sredstava za ovaj projekat.

U novembru 2019. formirana je Komisija za ocijenjivanje i vrednovanje aplikacija za ovu Grant šemu koja je sastavljena od predstavnika/predstavnica Ministarstva za ljudska i manjinska prava i Ministarstva finansija, koja je započela proces evaluacije.

Ugovor o uslugama – „Kampanje o ranim/prisilnim/ugovorenim brakovima, porodičnom nasilju i uličnom prosjačenju“.

Projekat se odnosi na sprovođenje kampanje o pitanjima ranih/prisilnih/ugovorenih brakova, porodičnog nasilja i prosjačenja, te upoznavanja romske i egipćanse zajednice, kao i šire javnosti u Crnoj Gori, o potrebi prevencije i spriječavanja ovih negativnih pojava.

Urađena je unaprijeđena tenderska dokumentacija za ovaj projekat i poslata Delegaciji Evropske unije na davanje mišljenja.

Ukupan budžet ovog projekta iznosi 265.000,00 €, od čega su sredstva Evropske unije 225.250,00€ a sredstva iz Budžeta Crne Gore 39.750,00 €.

5. Koordiniranje aktivnosti iz TAIEX programa EU

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava tokom 2019. godine nije imalo organizovanih događaja preko programa TAIEX-a (Instrument tehničke podrške i razmene informacija) Evropske komisije.

6. Organizovanje obuka za pisanje projekata finansiranih iz pretpristupnih fondova i organizovanje radionica iz oblasti evropskih integracija (tačka 7)

Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova, je organizovalo radionice za službenike/službenice u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava iz oblasti evropskih integracija, u cilju njihovog boljeg upoznavanja sa procesom pristupanja EU. Na obukama su predstavljene faze programiranja, identifikacija, formulacija, sprovođenje, monitoringa i evaluacije projekata, kao i njihova usklađenost sa relevantnim strateškim dokumentima.

Organizovane su dvije obuke:

- 6. i 7. novembra u Ulcinju na temu „Pisanje projekata“ za 16 službenika/službenica Ministarstva za ljudska i manjinska prava;
- 23. i 24. decembra u Budvi na temu „Monitoring i evaluacija“ za za 16 službenika/službenica Ministarstva za ljudska i manjinska prava;

8. Organizovanje tematskih konferencija, okruglih stolova i kampanja

Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova u Ministarstvu za ljudska i manjinska prava, organizovalo je okrugle stolove na temu “Ljudska prava i EU standardi”- Uloga lokalnih samouprava, za crnogorske opštine.

Cilj održavanja okruglih stolova bio je predstavljanje zakonodavnog i stareškog okvira koje su u nadležnosti Ministarstva za ljudska i manjinska prava, koje su usklađene sa EU standardima, kao i koja je uloga lokalnih samouprava u njihovoj implementaciji.

Predstavljene su različite teme koje se tiču zabrane diskriminacije i zaštite prava: manjina, lica sa invaliditetom, LGBTI osoba, Roma i Egipćana, zatim sprovođenja politike rodne ravnopravnosti, kao i odnosa sa vjerskim zajednicama, i pripreme i donošenja lokalnih akcionih planova u tim oblastima.

Okruglim stolovima prisustvovalo je ukupno 177 predstavnika/ca lokalnih samouprava, u narednim opštinama:

- Za opštine Ulcinj i Bar, održan je u Ulcinju, u periodu 18. – 19. jul 2019. godine. (28 učesnika/ učesnica)
- Za opštine Kolašin, Mojkovac i Bijelo Polje, održan je u Kolašinu, u periodu 29. – 30. jul 2019. godine. (41 učesnika/učesnica)
- Za opštine Berane, Andrijevića, Rožaje, Petnjica, Plav i Gusinje, održan je u Beranama, u periodu 25. – 26. novembar 2019. godine. (32 učesnika/učesnica)
- Za opštine Tivat, Kotor, Budva i Herceg Novi, održan je u Tivtu, u periodu 12. – 13. decembra 2019. godine. (25 učesnika/učesnica)
- Za opštine Podgorica, Danilovgrad, Cetinje i Tuzi, održan je u Podgorici, u periodu 16. – 17. decembra 2019. godine. (27 učesnika/učesnica)
- Za opštine Nikšić, Žabljak, Plužine, Šavnik i Pljevlja, održan je u Nikšiću, u periodu 23. – 24. decembar 2019. godine. (22 učesnika/učesnica).

5.7 Kabinet ministra

Kabinet ministra je sprovodio redovne administrativne i protokolarne aktivnosti.

Ministar Zenka je imao brojne bilateralne susrete, unutar i van zemlje, u okviru kojih se susreo i razgovarao sa visokim predstavnicima zemalja Evropske unije i zemalja regiona, predstavnicima Evropske unije, UN agencija i regionalnih organizacija, diplomatskog kora u Crnoj Gori. Prilikom održanih susreta konstatovan je značajan napredak Crne Gore u oblasti poštovanja ljudskih i manjinskih prava i sloboda, unaprijeđivanja politike ostvarivanja jednakih mogućnosti što je važna pretpostavka EU integracijama i ekonomskom razvoju Crne Gore.

Ministar je razgovarao sa specijalnom izvjestiteljkom za borbu protiv trgovine ljudima, posebno ženama i djecom, Marijom Gracijom Đamarinaro, koja je bila u ekspertske misiji u Crnoj Gori u periodu od 1. do 8. novembra 2019. godine.

Ministar je imao četiri međunarodne posjete:

- Ministar za ljudska i manjinska prava predvodio je delegaciju na generalnoj debati 63. zasjedanja Komisije za status žena u Njujorku, koja je započela 11. marta 2019. godine. Crna Gora je posvećena unapređenju, zaštiti i ispunjavanju svih ljudskih prava i implementaciji Pekinške platforme za akciju i Agende za razvoj 2030, kao ključnim okvirima za osnaživanje žena i postizanje ciljeva održivog razvoja. Crna Gora stvorila snažan zakonodavni i institucionalni okvir kojim se garantuje jednakost žena i muškaraca i razvija politika jednakih mogućnosti. Ministar je informisao da je u Crnoj Gori izgrađen partnerski odnos sa međunarodnim organizacijama i nevladinim organizacijama u osmišljavanju i realizovanju modaliteta rodne ravnopravnosti, te da je kroz ovaj koncept do sada 2000 ljudi obrazovano o svim aspektima rodne ravnopravnosti. Namjera Vlade Crne Gore je da se uspostavi rodno-odgovorni proces budžetiranja, i da organi na nacionalnom i lokalnom nivou imaju obavezu da izdvoje sredstva za implementaciju svoje agende rodne ravnopravnosti. Crna Gora prošla dug put u razvoju sistemskog pristupa, izgradnji institucionalnih kapaciteta i implementaciji akcionih planova za rodni balans i unapređenje ženskih ljudskih prava.

- Ministar za ljudska i manjinska prava učestvovao je na 119. Plenarnom zasijedanju Venecijanske komisije 21. i 22. juna u Veneciji, na kojem je razmatran Nacrt zakona o slobodi vjeroispovjesti ili uvjerenja i pravnom položaju vjerskih zajednica.
- Ministar za ljudska i manjinska prava učestvovao je na Biznis forumu Prizren 2019, u Prizrenu, Republika Kosovo, koji je okupio veliki broj preduzetnika/ca iz regiona Zapadnog Balkana i Turske. Vlada Crne Gore u fokusu svog djelovanja postavila je aktivnosti koje će pomoći ženi i generalno mladima u Crnoj Gori da budu ekonomski snažniji i vidljivi u javnom životu. Ministar je na panel diskusiji predstavio informacije da je Crna Gora tokom 2018. godine odobrila 11,4 miliona eura plasmana za podršku preduzetništvu, namijenjenih mladima, ženama u biznisu, početnicima u biznisu, individualnim poljoprivrednim proizvođačima, visokoškolcima, što je u odnosu na 2017. godinu rast od 14%, što je ispratilo realizaciju 102 projekta. Ministar Zenka rekao je da je namjena projekata koji se realizuju ovim sredstvima raznovrsna i podrazumijeva angažovanje preduzetnika u raznovrsnim djelatnostima. Crna Gora u kontinuitetu stvara uslove za uključivanje mladih, žena, preduzetnika/ica u kreiranje dodatnih vrijednosti društva što je važan preduslov cjelokupnog napretka društva i poboljšanja životnog standarda naših građana i građanki. Ministar je izrazio zadovoljstvo što je Forum prepoznao Crnu Goru kao zemlju koja ostvaruje napredak u oblasti ekonomskog razvoja odnosno osnaživanja ženskog preduzetništva.
- Ministar za ljudska i manjinska prava učestvovao je na regionalnom sastanku Ekonomske komisije UN za Evropu (UNECE) Peking + 25, 29. oktobra u Ženevi, Švajcarska. Ministar Zenka predstavio je zalaganja i izazove Crne Gore na implementaciji politike rodne ravnopravnosti i ljudskih prava žena u svjetlu ostvarivanja ciljeva Pekinške deklaracije, Platforme za akciju i Agende za održivi razvoj 2030. Ministar je istakao izazove Crne Gore: veće učešće žena u političkom životu, ekonomsko osnaživanje i borba protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Crna Gora nastoji da intenzivira ostvarivanje politike rodne ravnopravnosti primjenjujući horizontalni pristup i sinergijsko djelovanje institucionalnog sistema i civilnog sektora. Učinkovitost sprovedenih mjera u poslednjih pet godina na polju ekonomskog osnaživanja pokazuje činjenica da danas u Crnoj Gori ima 23% žena preduzetnica, a bilo ih je svega 9,6%. Od ratifikovanja Istanbulske konvencije i njenog stupanja na snagu 2014. godine, Crna Gora preduzima niz mjera koje se tiču strukturne zabrane diskriminacije i sprovođenja principa nulte tolerancije prema nasilju nad ženama i nasilju u porodici sprovođenjem zakona kroz djelotvornu i koordiniranu saradnju svih nadležnih aktera. Dostignuća vrijedna pažnje Crna Gora je ostvarila i na polju većeg učešća žena u političkom i javnom životu. U aktuelnom sazivu Skupštine Crne Gore imamo oko 27% žena što u odnosu na prethodni period kada ih je bilo svega 18% predstavlja značajan pomak. Crna Gora po prvi put izvještava o implementaciji Pekinške deklaracije i Platforme za akciju, a izvještaj je podnijela maja ove godine. U izvještaju je dat pregled dostignuća za poslednjih pet godina i pregled izazova sa kojima se Crna Gora suočava u implementaciji politike rodne ravnopravnosti.

- Ministar je učestvovao na brojnim konferencijama, kulturnim manifestacijama, posebno onim koje su promovisale značaj ljudskih prava, položaj i unaprijeđenje položaja ranjivih grupa, multikulturalni karakter Crne Gore, panel diskusijama, okruglim stolovima, radionicama i seminarima iz oblasti zaštite i unaprijeđenja ljudskih i manjinskih prava i sloboda.
- Ministar za ljudska i manjinska prava učestvovao je u radu 10. zasijedanja Ženskog parlamenta 8. marta 2019. godine održanog na temu položaja žena na Zapadnom Balkanu u kontekstu usvajanja Rezolucije o pravima žena na Zapadnom Balkanu i u radu 11. zasijedanja Ženskog parlamenta, 29. novembra 2019. godine, koje je bilo posvećeno razmatranju ostvarivanja prava žena u zemljama regiona, sa akcentom na borbu protiv nasilja nad ženama i borbu protiv trgovine ljudima.
- U okviru saradnje sa nacionalnim savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica ministar za ljudska i manjinska prava je održavao redovnu komunikaciju sa svim nacionalnim savjetima manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.
- Ministar za ljudska i manjinska prava bio je u službenim posjetama crnogorskim opštinama Pljevlja, Tuzi i Petnjica.

5.8 Služba za opšte poslove

1. Analiza kadrovskih kapaciteta Ministarstva

U skladu sa Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji, neophodno je sagledati postojeće kadrovske kapacite. Analiza kadrovskih kapaciteta, sadržiće prijedloge eventualno nove organizacije Ministarstva, potrebu za novim kadrovima, kao i mogućnostima unutrašnje preraspodjele poslova.

2. Procedure prijema službenika i namještenika – razvoj ljudskih resursa

Nakon usvajanja Analize kadrovskih kapaciteta Ministarstva, kontinuirano se sprovode postupci za oglašavanje slobodnih radnih mjesta i stručnog usavršavanja službenika i namještenika na nivou Ministarstva za ljudska i manjinska prava. Kroz učešća na odgovarajućim seminarima i obukama vršeno je osposobljavanje zaposlenih s ciljem jačanja administrativnih kapaciteta.

*** Pristup informacijama**

U skladu sa Zakonom o slobodnom pristupu informacijama podnijeto je 26 zahtjeva na koje su dostavljeni odgovori.

5.9 Služba za finansijske poslove

1. Izrada i dostavljanje Godišnjeg finansijskog izvještaja za 2019. godinu Ministarstvu finansija – Državni trezor

Ministarstvo priprema i dostavlja godišnje finansijske izvještaje za prethodnu godinu Ministarstvu finansija u skladu sa važećim procedurama, te u skladu sa Zakonom o državnoj imovini i Uredbom o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari sprovodi popis pokretne i nepokretne imovine i isti dostavlja nadležnim organima na dalje postupanje.

2. Izvještaj o popisu imovine sa kojom raspolaže Ministarstvo

U skladu sa Zakonom o državnoj imovini i Uredbe o načinu vođenja pokretnih i nepokretnih stvari, Komisija formirana od strane Ministarstva, rješenje broj 01-023--1762/19-1 na osnovu obilaska prostorija na stanje dana 31.12.2019. godine, amortizaciju osnovnih sredstava vodi u posebnu evidenciju OA obrasca po kontima, te su podaci u nastavku dostavljeni Upravi za imovinu.

R.b	Vrsta osnovnih sredstava	Stopa amortizacije	Nabavna vrijednost	Ukupna amortizacija- otpisana vrijednost	Sadašnja vrijednost
1.	Umjetnički predmet	0	1.618,81	0,00	1.618,81
2.	Transportna sredstva	5	93.394,92	26.131,44	67.263,48
3.	Informaciona tehnologija (računari/printeri)	10	56.273,59	23.330,88	32.942,71
4.	Kancelarijski namještaj i oprema	10	56.535,08	32.644,31	23.890,77
5.	Telekomunikaciona oprema	20	3.731,13	2.706,08	1.025,05
UKUPNO			211.553,53	84.812,71	126.740,82

3. Izrada Predloga budžeta Ministarstva za 2020. godinu

U cilju kvalitetne pripreme Zakona o budžetu Crne Gore za 2020. godinu, izrađen je predlog za budžetska sredstva, u skladu sa planiranim aktivnostima za 2020. godinu.

4. Sprovođenje postupaka javnih nabavki za 2019. godinu

U skladu sa Zakonom o javnim nabavkama⁸ i Planom javnih nabavki⁹ pokrenuto je 7 (sedam) postupaka. Predmetni postupci javnih nabavki sprovedeni su u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama metodom otvorenog postupka javnih nabavki i kroz nabavke male vrijednosti i hitne nabavke.

U otvorenom postupku sproveden je 1 (jedan) postupak javnih nabavki: usluge prevođenja.

Nabavkom male vrijednosti je realizovan postupak nabavke usluga štampanja, postupak usluga za sprovođenje medijske kampanje o zabrani diskriminacije, nabavku usluga avio prevoza, kao i nabavka materijala za posebne namjene i tekuće održavanje opreme - 5 (pet) postupaka javne nabavke.

Hitnom nabavkom je realizovan 1 (jedan) postupak nabavke usluga organizovanja seminara i konferencija u Crnoj Gori i usluga smještaja u Crnoj Gori i inostranstvu.

Za vrednovanje ponuda je primijenjen kriterijum - najniža ponuđena cijena.

Na osnovu Uredbe o objedinjavanju javnih nabavki robe i usluga¹⁰, koje su obuhvaćene Planom javnih nabavki Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2019. godinu, za potrebe ovog Ministarstva, Uprava za imovinu je zadužena za ukupno 8 (osam) postupaka nabavke:

- 1) kancelarijskog materijala,
- 2) kompjuterskog materijala i opreme,
- 3) goriva,
- 4) kancelarijskog namještaja,
- 5) usluga elektronske komunikacije (mobilna i fiksna telefonija),
- 6) interneta,
- 7) osiguranja pokretne i nepokretne imovine, kao i
- 8) osiguranja službenika i namještenika.

Ukupan budžet Ministarstva za ljudska i manjinska prava za 2019. godinu iznosio je **2.780.810,57 eura**.

Organizacioni kod programa	Naziv programa	PLAN (tekući budžet)	IZVRŠENJE
414012221	Administracija	2.089.449,17	2.054.225,94
414013261	Ostvarivanje ljudskih prava	98.501,00	81.469,70
414013281	Ostvarivanje rodne ravnopravnosti	47.192,00	45.684,73

⁸ ("Sl. list CG", br. 42/11, 57/14 28/15 i 42/17)

⁹ 07-406-55/19-1 od 21. januara 2019. godine i 07-406-55/19-6 od 25. jula 2019. godine

¹⁰ ("Službeni list Crne Gore", br. 074/17 od 08. 11.2017)

414013291	Unapređenje položaja RE populacije	149.818,91	120.662,19
414013701	Vjerske zajednice	225.001,00	224.162,49
414013751	Evropske integracije i ostvarivanje manjinskih prava	119.133,09	99.757,75
414013752	Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova	39.502,00	37.092,64

6. Izvještaj o realizovanim aktivnostima Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore (CEKUM) u 2019. godini

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina je ustanova koju je osnovala Vlada Crne Gore (sl. list RCG br. 38/1, 27/07 od 17.05.2009 g) sa ciljem unapređenja manjinskih prava u oblasti kulture i afirmacije multikulturalizma kao jedne od temeljnih vrijednosti savremene Crne Gore. Promovisanje, podsticanje, čuvanje i razvoj kulture manjina Centar realizuje organizovanjem raznih manifestacija, okruglih stolova, radionica, prezentacija.

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore je u 2019. godini nastavio da realizuje muzičke, likovne, filmske i književne programe i putem svojih programa promoviše multikulturalizam, suživot i kulturene raznolikosti koje posjeduje Crna Gora. Jedan od najbitnijih segmenata programskih aktivnosti su promocija, zaštita, unapređenje kulturnog stvaralaštva manjinskih naroda u Crnoj Gori, čije se kulturne vrijednosti ogledaju u slobodnom promovisanju na svoj način i kroz svoje jezičke specifičnosti. Predstavljajući kulturu manjinskih naroda Crne Gore na nivo koji plijeni pažnju kako domaće tako i strane javnosti, potvrđuje činjenica da smo prikazali da je kultura univerzalna vrijednost koja spaja ljude. Takođe smo uspjeli da izgrađujemo svijest o značaju naslijeđenog kulturnog blaga i njegove uloge u savremenim dešavanjima a opet vodeći računa da realizujući sve ovo uvijek i na prvom mjestu štitimo ljudska prava svakog pojedinca i pravo na kulturni identitet, pravo na učešće u kulturnom životu, pravo na kulturno naslijeđe. Svjesni činjenice da kao institucija moramo čuvati sve slojeve naše tradicije kako bi učinili upotpunijim svoj dalji put i misiju Centra poštujući identitet na taj način kulturno stvaralaštvo manjinskih naroda koji obogaćuju kulturnu raznolikosti u Crnoj Gori, u cilju smanjenja predrasuda i stereotipa, i podizanja svijesti kulturnog identiteta, kulturne slobode i prava čovjeka a u cilju smanjivanja etničke distance i boljeg upoznavanja kulture jednih drugih.

Najznačajnije aktivnosti CEKUM -a tokom 2019.godine su:

U kooprodukciji sa RTCG snimio i izdao **Dokumentarni film "Slikarstvo kao trajna ljubav" o Hazbu Nuhanoviću**. Film govori o životu i djelu slikara koji je po svojoj specifičnosti i svojim umjetničkim radom obilježio jedno vrijeme. Tokom 2019. godine Cekum je u kooprodukciji sa RTCG realizovao **dokumentarni film o Andriji Zmajeviću**

(1624 – 1694) “ Pjesni plemenite” o baroknom piscu iz Perasta, jedan od najobrazovanijih ljudi svoga doba u Boki Kotorskoj.

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je **četvrti internacionalni festival klapa Crna Gora 2019 “ A CAPPELLA MONTENEGRO”** u Velikoj sali KIC-a “ Budo Tomović”u Podgorici na koji su čestvovala klape iz Crne Gore, Hrvatske i Kosova .

Cilj ovog programa je ukazivanje na klapsko pjevanje koje se u Crnoj Gori njeguje i aktivan je veliki broj klapa kako na primorju tako i u ostalim djelovima Crne Gore.

Povodom 20 godina postojanja klavirskog Dua Muratagić (Ana i Ida Muratagić), Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je **Solistički koncert**. Duo se pred prepunom salom publike predstavio bogatim programom: Klement Slavicky – Svita Ballad, Games, A sad lullaby, Brigand’s dance, Francis Poulenc – Sonata, Prelude, Rustique, Final; Francesco di Fiore – Manhattan Suite, 7am, Fifth Avenue, Looking down from the top floor, 5pm, Times Square; Astor Piazzolla – History of tango, Cafe 1930, Nighthclub 1960; Bruno Vlahek – Variations on a Croation folk theme.

Klavirski duo Muratagić je osnovan 1998.godine. Tokom školovanja učestvovala su na brojnim takmičenjima u zemlji i regionu, kako solo tako i u duu i osvajale su mnogobrojne nagrade.

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, u saradnji sa Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina i Romskim savjetom, obilježio je 8. april – **Svjetski dan Roma** događajem pod nazivom „Rušimo predrasude” u Velikoj sali KIC-a Budo Tomović. Događaj je otvorio ministar za ljudska i manjinska prava Mehmed Zenka, šef Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori Aivo Orav i Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Šučko Baković. Na događaju je prisustvovao veliki broj predstavnika institucija, međunarodnih i NVO organizacija i medija. Program je počeo dječijom predstavom “Da sam neko ko vlada planetom – kratka priča o ljudskim pravima”, glumaca Radojice Stankovića (Šante Pante), Događaj je pratio muzički bend i romsko folklorno društvo.

Na poziv Crnogorske zajednice u R. Sjevernoj Makedoniji a povodom proslave **Dana nezavisnosti Crne Gore**, 18.05.2019. godine u Mladinskiom kulturnom centru u Skoplju, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore održao je muzičko poetski program “Art mix Montenegro. Cekum se predstavio sa jednim od svojih najpopularnijih programa: proslavljeni crnogorski glumac Slobodan Marunović, a u muzičkom dijelu programa učestvovali su: Duo Classico”, koji čine violinistkinja Dina Desančić i harmonikaš Safet Drljan, ženska vokalna grupa „Veselice“ i proslavljeni izvođač Šukrija Žuti Serhatlić sa svojim orkestrom. Cekum je ovaj program organizovao u saradnji sa Crnogorskom zajednicom u republici Sjevernoj Makedoniji.

Izašla je prva knjiga iz započete Edicije „**Mostovi - „Bihorci“ Ćamila Sijarića** ,koju je izdao Centar kao suizdavač sa Javnom Ustanovom Nacionalna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“. Cilj ove saradnje je da zajednički kroz međusobnu saradnju doprinesu obogaćivanju izdavačke produkcije u Crnoj Gori, kao i afirmaciji multikulturnih, odnosno

vrijednosti manjinskih naroda u Crnoj Gori. U ediciji će biti predstavljeni pisci manjinskih naroda Crne Gore. Urednici knjige su: Dr Derviš Selhanović i Bogić Rakočević, lektura i korektura Jelena Trebješanin, grafičko oblikovanje Adela Zejnilović.

CEKUM na 5. izdanju internacionalnog Sajma knjiga predstavio je svoja izdanja koja broji 24 knjiga i časopis za kulturu, nauku i umjetnost KOD koji broji XV izdanja, kao i prvu knjigu iz Edicije Mostovi "Bihorci" Ćamila Sijarića. Na štandu Cekuma nalazila su se izdanja svih naroda koji žive u Crnoj Gori i na svim jezicima koji se ovdje govore. Ovogodišnji internacionalni Sajam knjiga održan je od 1. do 5. oktobra, u organizaciji Sekretarijata za kulturu glavnog Grada Podgorica sa partnerima Ministarstvom kulture, Ministarstvom prosvjete

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava u saradnji sa Ministarstvom prosvjete i Centrom za očuvanje i razvoj kulture manjina, povodom Svjetskog dana romskog jezika 5. novembra 2019. godine organizovali su **regionalnu konferenciju "Romski jezik u obrazovanju"** na kojoj je prezentovan program za uvođenje romskog jezika u obrazovni sistem Crne Gore, dok su iskustva svojih država prezentovali predstavnici iz zemalja regiona: Dr Jožek Horvat, Prof.dr. Ljatif Demir, Dalibor Nakić, Dervo Sejdić, Indira Jašari, Emiliano Aliu i Elvis Mehmeti.

U gradskoj biblioteci "Marin Barleti" u Skadru, Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore organizovao je **promociju knjige "I da si ljubav! Dhe dashuri qoftsh!"**. Ovaj Kulturni događaj je nastavak saradnje između CEKUM-a i kulturnih institucija Skadra, gdje je CEKUM već organizovao nekoliko kulturnih aktivnosti. Veliko interesovanje je vladalo od strane pisaca toga grada i medija koji su sa velikim interesovanjem pratili promociju.

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore u saradnji sa galerijom Veliša Leković iz Bara, organizovao je samostalnu izložbu akademskog slikara Mehmeda Suljevića „Nova realnost“ 13.12.2019. godine. Mehmed Meša Suljević, rođen je 1957 godine u Bijelom Polju. Profesor je likovne umjetnosti u JU Gimnazija "Miloje Dobrišinović" u Bijelom Polju. Dobitnik je više nagrada i za likovna ostvarenja. Učestvovao je na brojnim likovnim kolonijama i simpozijumima u CG i inostranstvu. Izlagao je više puta samostalno i kolektivno.

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjinskih naroda Crne Gore u saradnji sa Sekretarijatom za kulturu, sport i mlade Prijestonice Cetinje, u cilju promocije i afirmacije multikulturalizma modernog crnogorskog demokratskog društva, kao jedne od temeljnih vrijednosti današnje Crne Gore organizovao je poetsko-muzički program "Art mix Montenegro", program koji je u jednom segmentu predstavio savremenu i tradicionalnu muziku a uz poeziju poznatih crnogorskih pjesnika upotrijebio ovaj program za koji je vladalo veliko interesovanje. CEKUM je pokušao da se odazove svakom pozivu i u skoro svakom gradu u Crnoj Gori održi koncert. Kako je vladalo veliko interesovanje publike i medija u saradnji sa lokalnim Centrima za kulturu koncert je uspješno realizovan u sledećim gradovima i mjestima:

Centar za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore je organizovao koncert "Art mix Montenegro" u Podgorici, Beranama, Petnjici, Plužininama, Tuzima, Kotoru, Rožajama, Gusinju, Pljevljima, Golubovcima, u Sali Crvena komuna i Domu za stare u Risnu. Svi koncerti su imali dobru posjećenost i medijski su prospraćeni od strane lokalnih medija.

STATUS MJERA

R.br.	Organizaciona jedinica	Br.	Normativni dio			Tematski dio		
			R	DR	NR	R	DR	NR
1.	Direktorat za unapređenje i zaštitu ljudskih prava i sloboda	19	/	/	/	16	2	1
2.	Direktorat za unapređenje i zaštitu prava manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica	12	/	/	/	12	/	/
3.	Direktorat za odnose sa vjerskim zajednicama	9	1	/	/	7	1	/
4.	Odjeljenje za poslove rodne ravnopravnosti	12	/	/	/	11	/	1
5.	Odjeljenje za unapređenje i zaštitu prava Roma i Egipćana	26	/	/	/	23	2	1
6.	Odjeljenje za evropske integracije, programiranje i implementaciju EU fondova	8	/	/	/	8	/	/
7.	Kabinet ministra	4	/	/	/	4	/	/
8.	Služba za opšte poslove	2	/	/	/	2	/	/
9.	Služba za finansijske poslove	4	/	/	/	4	/	/
10.	Zajedničke aktivnosti	9	/	/	/	9	/	/
UKUPNO:		105	1			96	5	3

Programom rada Ministarstva za 2019. planirano je ukupno 105 obaveza od kojih je 97 realizovano što čini 92,38%, dok je 5 obaveza, odnosno 4,76% djelimično realizovano i 3 obaveze odnosno 2,86% nerealizovano zbog nedostatka finansijskih sredstava ili je odložena primjena.

PREDLOG ZAKLJUČAKA:

1. Vlada Crne Gore, na sjednici od _____ 2020. godine, je razmotrila i usvojila Izveštaj Ministarstva za ljudska i manjinska prava o radu i stanju u upravnim oblastima s Izveštajem Centra za očuvanje i razvoj kulture manjina Crne Gore za 2019. godinu